

Izvorul Someșului

Publicație socio-culturală editată cu sprijinul Consiliului local Șanț
<http://izvorulsomesului.assbn.ro/>

Director fondator: **GRIGORE COTUL**

Redactor-șef: **LEON-IOSIF GRAPINI**

ANUL I, Nr. 1, *** AUGUST 2021 *** 16 PAGINI *** ISSN 2784 – 2959, ISSN-L 2784 – 2959

Gânduri la început de drum

Pr. Vasile Ureche

Orice apariție editorială e binevenită în contextul cultural, spiritual și cel social al unei comunități. De aceea, nu pot să nu salut cu bucurie ideea domnului profesor Grigore Cotul, cunoscut profesor și epigramist al localității noastre, de a oferi publicului cititor *Izvorul Someșului*, o revistă ce se dorește un etalon în publicistica din această parte a județului Bistrița-Năsăud și, de ce nu, în întregul peisaj revuistic românesc.

Revista va reprezenta, cu certitudine, localitatea Șanț, născută ca loc de graniță și vamă și, în același timp, ca loc de refugiu din calea feluritelor invazii. Nădăjduiesc că publicația va găzdui, pe lângă valoroase contribuții din domeniul literaturii, și texte cu relevanță istoriografică, dedicate istoriei bisericii noastre (cea de dinainte de 1834, cea din 1903-1906), dar și evoluției demografice și specificului cultural al comunei, dat fiind faptul că fondul *Vicariatului Rodnei* de la Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Statului și alte fonduri păstrează încă informații inedite și documente cu relevanță primordială pentru parohia ortodoxă a șanțenilor și relevanța ei.

Ca păstor al unei comunități dinamice deopotrivă sub aspect pastoral, cât și cultural, formată din peste 600 de familii, care beneficiază aici atât de asistență religioasă, cât și de o gamă largă de activități misionare, culturale, sociale, filantropice și de acest fel, nu pot să nu mă bucur văzând că o nouă publicație vine să dinamizeze peisajul publicistic și așa destul de pauper al zonei noastre.

Sper că *Izvorul Someșului* își va găsi locul în bibliotecile locuitorilor comunei noastre, cât și în cele ale oamenilor dornici de a descoperi o alternativă la dezorientarea și tumultul lumii în care trăim. Vindecarea vine prin mai multe modalități, iar cultura poate reprezenta un instrument extrem de util în procesul care are în centru taumaturgia sufletească. Literatura poate constitui un adevărat balsam sufletească, în timp ce istoria și teologia, ce vor constitui cu certitudine arealuri de cercetare valorificate în paginile periodicului, vor veni nu doar să informeze, ci și să formeze, iar textele filosofice vor isca deopotrivă întrebări, cât și răspunsuri.

Rog pe bunul Dumnezeu să îi dea domnului profesor, scriitor, epigramist și, odată cu acest număr și editor, Grigore Cotul, spor, putere de muncă, până inspirată și colaboratori destoinici, care să ajute la editarea unei reviste valoroase și cu răsunet în peisajul cultural și cel spiritual al unei zone atât de încărcate de istorie. Felicitări și mult succes întregii echipe editoriale! Dumnezeu să ne binecuvinteze pe toți și să vegheze asupra noastră în aceste vremuri atât de complicate!

Pr. Vasile URECHE

Cuvânt înainte

De ce o revistă a comunei Șanț? Pentru a împlini visul generațiilor de intelectuali născuți sau legați sufletește de această comună, pentru a promova educația, cultura și valorile locale! Cât de benefică va fi ea pentru cei aproape patru mii de locuitori ne vom da seama după primele apariții.

Caracterul ei local va fi suplinit, sperăm, prin colaborările oamenilor de cultură din țară sau străinătate; de altfel, cu această ocazie apelăm la toți aceia care doresc să ne transmită câte ceva din preocupările lor spirituale, contribuind astfel la înnobilarea oamenilor acestui ținut.

Revista va cuprinde rubrici care vor prezenta oameni de seamă ai comunei noastre, pagini de istorie locală, folclor, creații originale etc. Periodic, vom încerca să informăm cititorii noștri despre evenimentele, realizările și proiectele din localitățile Șanț, Valea Mare și, în general, din Țara Năsăudului. Alte rubrici se vor naște și în funcție de interesul cititorilor noștri.

Redacția mulțumește, pe această cale, Primăriei și Consiliului Local al Comunei Șanț, care, prin aprobarea în unanimitate a finanțării necesare, au făcut posibilă apariția acestei reviste. Mulțumim, de asemenea, sponsorilor. Datorită lor, putem marca lansarea acestui periodic printr-un mic spectacol eveniment, cu invitați de marcă.

Oricum, viața publicației noastre depinde, din acest moment, de tine, cititorule, oriunde te vei afla!

REDACȚIA

La aproape un an de mandat...

Proiectele de investiții pe termen scurt, mediu și lung își continuă parcursul, în comuna Șanț.

Avem în derulare un proiect pe Submăsura 7.2, asfaltări de drumuri comunale. De asemenea, se lucrează la modernizarea drumurilor forestiere de pe raza comunei. S-a dat ordin de începere a lucrărilor pe drumurile forestiere din Valea Mare.

S-au construit două poduri peste râul Someș, la Rusu și în Valea Mare. Se vor repara și amenaja drumurile agricole de la Runc, Cârțișuș – Tescu, Bindereasa.

A fost cumpărat un teren în centrul comunei de la Maria Acu, în valoare de 1,4 mld. lei. S-au amenajat Pârâului Lutului și Pârâului Baltă. S-au achiziționat o autoturism dotată cu braț și un dumper. S-au achiziționat, în parteneriat cu Ocolul Silvic „Izvorul Someșului Mare” R.A., un TAF nou (utilizat în cadrul secției de exploatare forestieră nou-înființată în structura ocolului silvic) și două autoturisme Dacia Duster noi. S-a achiziționat, pentru sala de sport, o gamă variată de aparate de fitness de mare calitate. Printr-un proiect aflat în implementare, vom avea internet wi-fi gratuit în centrul comunei și în jurul instituțiilor.

Avem în derulare un proiect de anvelopare a școlilor cu clasele I-IV și V-VIII, în vederea obținerii autorizațiilor ISU. De asemenea, va fi anvelopat și blocul specialiștilor, din centrul localității.

A fost finanțat și se află în licitație proiectul unei grădinițe cu o valoare de 3.521.571,43 lei. Prin proiect se propune construirea unei grădinițe cu program prelungit, în proximitatea Primăriei Șanț, cu 4 săli de grupă, plus cabinet medical, bucătărie, sală de mese, grupuri sanitare etc., precum și echiparea corespunzătoare a acesteia pentru funcționarea la standarde înalte de calitate. Grădinița va avea o suprafață de peste 200 metri pătrați, un regim de înălțime P+2E, lângă aceasta urmând să fie construită și o anexă.

La preluarea mandatului erau începute o serie de documentații, pentru care s-au obținut avizele și autorizațiile ulterioare și care au fost depuse la Compania Națională de Investiții, iar acum de află pe lista sinteză, deci eligibile pentru finanțare. Este vorba despre modernizarea dispensarului medical, modernizarea sediului Primăriei comunei, modernizarea centrului civic, construirea unei săli de sport în curtea școlii, construirea unei

(continuare în pag. 16)

Marian FOROGĂU - primarul Comunei Șanț

Marian Forogău - primarul Comunei Șanț

Educație

Pledoarie pentru lectură

„Copiii noștri nu mai citesc!” - o realitate, o actualitate, un strigăt, o imputare, o scuză, dar, paradoxal, în aceste vremuri agitate, în care „timpul nu mai are răbdare cu noi”, elevii găsesc încă, în interiorul lor, dorința de-a citi.

De aceea, profesorul de limba română are un rol important. Acela de a-i stimula, de-a găsi în permanență noi metode de a-i incita la lectură. Desigur, totul trebuie să pară un joc, destindere și relaxare. A citi de dragul de a citi. Nimic impus. Totul se reduce la curiozitatea copiilor, la interesul pe care îl au pentru un anumit gen de carte.

Am reținut dintr-un articol publicat în revista „Dilema veche”, semnat de Maria Iordănescu, următorul pasaj: „Învață din povești să-i respecte pe cei mai în vârstă, precum o respectă Harap-Alb pe Sfânta Duminică? Se poate. Dar, și mai bine, și mai motivat, o va face dacă mă va vedea pe mine, părintele sau educatorul lui, oferindu-i exemple și atrăgându-i atenția asupra acestui aspect.”

O soluție în acest sens poate fi înființarea unui cerc de lectură. Cercul, deschis celor naivi, dar și inițiaților, urmărește „instigarea la lectură”, trezirea interesului pentru carte prin intermediul lecturii de plăcere. Se vorbește tot mai mult despre faptul că elevul contemporan nu citește nimic, nu vrea să citească sau chiar disprețuiește lectura. Rolul literaturii în societatea contemporană ar trebui să fie la fel de important ca și cel al științei. Literatura impulsionează sensibilitatea copilului, educă prin puterea exemplului particular. Și atâta timp cât oamenii vor comunica prin vorbire, va exista și literatura.

E nevoie mai mult ca oricând să ridicăm bariera între copil și carte. Îndepărtarea lor de lectură trebuie să fie un semnal de alarmă. Cred cu tărie că fiecare copil are disponibilitatea sufletească necesară apropierei de lectură. Imaginația lor atât de bogată trebuie valorificată. Și copiii răspund chemării întotdeauna. Reușesc să te surprindă, se gândesc de multe ori la unele lucruri care, mie, profesorului de română, nici nu-mi treceau prin cap. Aceste impulsuri sau scilipiri aș putea spune, trebuie încurajate. Elevii au nevoie mereu de alternative, în loc de idei, rezumate, pot alcătui jurnale de lectură care să permită evidențierea sinelui. Discuțiile nerestricționate pot da senzația de libertate totală.

Tocmai acesta este rolul profesorului de literatura română: plecând de la gestul personajului să construiască pentru elev o situație pe care acesta o întâlnește în realitatea din jurul său, iar prin analiza ei să-i ofere un sfat care să-l motiveze pe elev să acționeze ca atare.

A oferi locul cuiva în călătoria școală – casă, într-un mijloc de transport, a purta politicos o conversație cu o persoană de orice vârstă într-un parc sau într-o sală de teatru. În carte se găsesc toate acestea.

Pe de altă parte, în cărți mă caut pe mine, îmi caut propria persoană, propriul eu. Îmi caut noi și vechi prieteni, părinți și frații, bucuriile și tristețile, aventurile din timpul liber sau din camera mea, minutele petrecute în banca din sala de clasă sau pauzele din curtea școlii. Îmi caut sentimentele, stările sufletești, emoțiile... Mă autoeduc pentru a fi eu înșami.

Ideea acestei cunoașteri de sine am transmis-o elevului. Acesta are nevoie de un îndrumător care să-i arate calea spre carte, care să-i deschidă prima ușă a labirintului lecturii, pentru că pe restul să le deschidă singur. Acesta devine scopul întâlnirilor din cadrul cercurilor de lectură. Îndrumătorul nu trebuie să fie doar profesorul de română. Poate prelua acest rol un alt elev, un alt profesor, un invitat: scriitor, actor, fost elev etc.

Pătruns în acest labirint, elevul își va lăsa pașii conduși de cartea însăși, căci ea va deveni acel musafir poftit care se va așeza pe scaun și se va povesti: cu copilăria sa, cu familia sa, cu aventurile sale.

Lectura trebuie să devină o provocare.
„.... Reîntoarcerea la textele care ne preced precum și conexiunile provocate de textele intrate în orizontul lecturilor contemporane constituie Biblioteca, universul activ, cartea cărților, arhetipul construit din totalitatea cărților. Modelul e o carte: revenim la ea; tindem să o depășim, iar transcenderea ei înregistrează actul permanentei înnoiri a lecturilor prin rememorarea celor anterioare. E un ceremonial....”

(Ion Vlad, În labirintul lecturii)

Prof. Ana-Floarea TIMIȘ
Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț

Rolul colaborării familie-școală în dezvoltarea personalității copilului de vârstă școlară mică

„Omul nu poate deveni om decât dacă este educat.”

(John Amos Comenius)

Relația școală – familie este un subiect des abordat și supus atenției întregii societăți, mai ales pe fondul schimbărilor sociale din ultimul timp.

Educația este o acțiune la care își dau concursul școala, familia, întreaga societate, iar colaborarea este absolut necesară.

O educație de calitate se realizează atunci când, la procesul de formare a micilor școlari participă în mod armonios toți factorii educaționali. Relația de colaborare permanentă cu familia este una dintre condițiile esențiale care asigură succesul școlar.

Pentru ca această colaborare „ideală” să se realizeze trebuie să existe voința colaborării și factorii educaționali implicați să se considere parteneri, în adevăratul sens al cuvântului.

Familia, prima școală a vieții este cea care oferă copiilor primele cunoștințe, primele deprinderi, dar și primele modele comportamentale, suportul psiho-afectiv-stimulativ necesar debutului în societate.

Copilul trăiește un sentiment de mândrie atunci când părinții săi se implică în activitățile școlii sau îi sprijină în realizarea sarcinilor de învățare.

Pe parcursul mai multor ani de muncă la catedră mi-am pus mai multe întrebări legate de relația dintre școală și familie. Această relație s-a îmbunătățit printr-un parteneriat adevărat între școală și familie, parteneriat care a urmărit realizarea următoarelor obiective:

- realizarea unei comunicări optime între părinți și învățător;
- înlăturarea factorilor perturbatori în cadrul comunicării școală – familie;
- creșterea gradului de implicare a părinților în toate activitățile școlare și extrașcolare;
- schimbarea mentalității neadecvate a unor părinți față de școală;
- cunoașterea de către părinți a posibilităților și nevoilor psiho-fizice ale copiilor; învățarea unor deprinderi și tehnici de muncă intelectuală sub formă de activități comune:

elevi-părinți-învățători.

Implicându-i pe părinți și stabilindu-le responsabilități în acțiunea comună de educare a propriilor copii, de supraveghere și control al acestora, de participare la activitățile educative comune, am reușit să-i conving, să-i motivez, iar rezultatul a fost “aproape” de cel așteptat.

La nivelul școlii educația și instrucția ajung într-un stadiu de maximă dezvoltare prin caracterul programat, planificat și metodic al activităților instructiv-educative. Educația se realizează în forme diverse, cel mai adesea prin activități în comun, elevii învățând unii de la alții. Situațiile de învățare sunt construite premeditat de factorii responsabili din perimetrul acestei instituții. Conținuturile care se transmit sunt selectate cu grijă, după criterii psihopedagogice, activitățile educative se cer a fi structurate respectându-se principiile didactice, sunt dimensionate cele mai pertinente metode de predare-învățare, iar atitudinile și conduitele trebuie să fie apreciate și evaluate.

Influența dascălilor asupra dezvoltării concepției copilului despre sine și a stimei de sine este foarte puternică. Școlarul mic (6-11 ani) dobândește noi deprinderi legate de activitatea lui educativă: desenează, scrie, calculează etc. Atunci când este încurajat să facă asemenea lucruri și este lăudat pentru realizarea lor, treptat va manifesta tendința de a munci susținut, de a persevera în realizarea sarcinilor dificile, de a pune munca înaintea plăcerilor de moment. Dacă strădaniile sale, în loc să-i aducă laude, îi vor aduce critici, pedepse, nemulțumirea profesorilor și a părinților, dacă va fi pus să arate ce poate și va fi „derogată” de la muncă și de la responsabilități, atunci copilul va dobândi treptat un sentiment de inferioritate legat de propriile sale capacități și de incapacitate în raport cu alții.

În concluzie, școlile trebuie să planifice și să implementeze programe de parteneriat, pentru a amplifica implicarea părinților. Scopul educației este de a forma un om cu o gândire liberă, creativ și sociabil. Un proverb spune: „O vorbă bună rostită la timp înviorează sufletul copilului, precum și ploaia bună, căzută la timp potrivit, înviorează câmpul”.

Bibliografie:

Baran-Pescaru, A. (2004), *Parteneriat în educație: familie-școală-comunitate*, Editura Aramis, București;

Prof. inv. primar: Maria FOROGĂU
Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț

Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț

Istorie locală

Teatrul nescris „Constantin Iugan”

Autor dramatic, regizor și interpret de o forță deosebită, Constantin Iugan s-a născut, așa cum îi place lui însuși să o spună, în plin secol al XIX-lea, în satul Șanț, așezat la poalele Muntelui Ineu.

Orfan de la o vârstă fragedă, și-a petrecut copilăria și tinerețea în mijlocul locuitorilor satului, asimilând înțelepciunea acestora, pe care avea să o redea din nou oamenilor peste ani, prin intermediul unor creații de o inegalabilă valoare artistică și socială.

Având șansa să întâlnească un om de excepție, pe savantul Dimitrie Gusti, Constantin Iugan și-a luat foarte în serios rolul, menirea pe care era convins că o avea: aceea de a pune umărul la însănătoșirea morală a satului.

De-a lungul unui număr impresionant de ani, creează - împreună cu apropiații săi - mai multe scenete și piese de teatru. De la „Studentul și părinții” la „Bătrânul își împarte averea” este o cale lungă, atât în timp cât și din punct de vedere artistic. Dacă la început era vorba doar de câteva mici „pilde” în ultima și cea mai importantă piesă de teatru, el dă întreaga măsură a capacităților sale creatoare. Comparată la un moment dat, exagerat sau nu, aceasta nu mai are nici o importanță, cu „Regele Lear”, una dintre capodoperele shakespeariene, „Bătrânul își împarte averea” este la

rându-i capodopera teatrului nescris. Ca și eroul lui Shakespeare, și BĂTRÂNUL ajunge să își împartă averea, celor trei fii în acest caz, peregrinând de la unul la celălalt, prilej pentru el și spectatori de a pătrunde în adâncimile nefericirilor vieții. Asemănarea te îndeamnă să te întrebi - și confirmarea există -, nu dacă unul s-a inspirat de la celăl-

Dimitrie Gusti alături de prima trupă de teatru nescris, Șanț

lalt, ci, faptul că marii creatori nu fac altceva decât să surprindă viața. Viața autentică, cu toate înălțimile și abisurile ei și aceasta te face deosebit.

„Născut” într-o frumoasă zi de iulie a anului 1835, dintr-o glumă a studenților monografiști (Aurel Boia și colegii săi), preluat sub forma unor

scenete moralizatoare de doi-trei țărani în frunte cu cel mai hâtru dintre ei, CONSTANTIN IUGAN, transformat într-o piesă de teatru popular, pe care sute de cercetători s-au străduit zadarnic, vreme de șaptezeci și cinci de ani de ani - și se mai străduiesc încă! - să-l încorseteze în genuri și specii teatrale diverse, fără să reușească însă, TEATRUL NESCRIS din comuna Șanț, a izbucnit în anul 1972 ca o vâlvătaie culturală, aprinzând inimile și mințile iubitorilor de frumos din județul Bistrița-Năsăud, întinzându-se apoi ca o flacără dincolo de limitele ținuturile grănicerești, cucerind rând pe rând scenele și spectatorii din marile orașe ale României: Clujul, Timișoara, Aradul, Craiova, Brașovul, Iași și nu în ultimul rând Bucureștiul, trecând apoi, ca un rug imens, dincolo de hotarele Țării, pe alte Continente, spunând tuturor că acolo, în Satul Șanț, sat multă vreme necunoscut, pierdut printre pădurile și zăpezile Munților Rodnei, a trăit un țăran-actor și regizor autodidact, căruia Dumnezeu i-a dăruit un nemaipomenit HAR și în același timp puterea, perseverența, dorința și pasiunea materializării aceluia, prin care ȘANȚUL, micul și cvasi necunoscutul sat grăniceresc de la poalele Inelui, din România a fost smuls din anonimat, numele ajungând pe buzele și în mințile a mii și zeci de mii de oameni din întreaga lume!

Talentul și perseverența lui CONSTANTIN IUGAN a dăruit Șanțului nemurirea. Întrebarea este: Ce îi va dăruia Șanțul lui Constantin Iugan?!

Dumitru MUNTEANU

Casa de la Șanț - Muzeul Satului, București

Satul Șanț, așezat pe valea Someșului Mare, face parte din cele 44 de sate grănicerești născute de a căror menire era aceea de a apăra granița vechiului imperiu austro-ungar. Ocupațiile principale ale locuitorilor au fost creșterea vitelor, agricultura, lucrul la pădure. Cele mai multe construcții din sat au fost ridicate din lemn. Casa transferată în muzeu, în anul 1936 (datând din anul 1896), este construită din cununi de bărne, pe un soclu înalt de piatră, cu prispă pe trei laturi. Acoperișul în patru ape are învelitoare din „draniță”.

Planul casei cuprinde o tindă mediană, fără plafon, flancată de două camere mari, fiecare cu câte o cămară, pe latura din spate. În tindă, unde se desfășurau diverse activități gospodărești, se află o vatră liberă unde se pregătea mâncarea pe timpul verii. Numeroase unelte gospodărești și ustensile de bucătărie, prezente în tindă, ilustrează preocupările domestice ale proprietarilor. În camera de locuit reține atenția sistemul complex de încălzire format din vatra liberă cu horn, cuptor, cu un mic spațiu de dormit și soba cu plită. Mobilierul, redus din punct de vedere numeric (pat, masă, laviță, dulap de vase), este dispus pe lângă pereți pentru a crea un spațiu optim desfășurării activităților lucative. Războiul de țesut ocupa locul dinspre fereastră, iar suportul de pe grindă, atestă locul urzoiului. Această încăpere funcțională nu este lipsită de căldura țesăturilor lucrate în gospodărie: țolurile (cuverturile) de pe pat și de pe culmea („ruda”) din fata cuptorului, ștergarele de perete și fețele de masă.

În camera de oaspeți („casa de paradă”), mobilierul este compus din două paturi așezate simetric, masă la mijloc, bancă cu spătar, dulapuri pentru vase, lăzi de zestre și cuiere pictate. Numeroasele țesături decorative din lână și bumbac, ca și frizele realizate din blide și din cancee smălțuite, ori icoanele pe sticlă, dau interiorului o atmosferă de sărbătoare. Un centru de interes îl reprezintă în această încăpere zestrea, stivuită până la tavan („după cât de vrednice erau femeile și de avută familia”). Țesăturile din lână și bumbac sunt reunite într-o compoziție ritmată, prin diversitate cromatică și plastic-decorativă. Gama ornamentală a țesăturilor de interior se caracterizează prin prezența masivă a elementelor florale, iar cromatica este dominată de alb și roșu.

În anul 2019, la propunerea primarului Ioan Szabo (d.2020), Primăria și Consiliul Local Șanț a trimis o echipă de meșteri, condusă de medicul Leon Anca, dar și materiale pentru renovare. Echipa de meșteri a fost formată din: Zaharia Gălan, Constatin Dumitru, Octavian Mihai – tatăl, Octavian Mihai – fiul, Florea Olari, Sevestian Marte și Ion Boancăș. Materialele au fost asigurate de Silvania International Prod, din cadrul grupului de firme M.I.S GRUP SRL.

Sursa: <https://muzeul-satului.ro>

Casa de la Șanț, Muzeul Satului - București

Proză

Invitație la nuntă

Dacă nu ați luat parte la o nuntă la sat, vă invit să o faceți acum, nu refuzați invitația sărind peste poveste, nici nu știți ce pierdeți. Să mergem, așadar, într-un sat nici mic, nici mare, într-o zi de sărbătoare, nu e duminică sau o sărbătoare legală, e o zi obișnuită de sâmbătă, dar ce zic eu, obișnuită nu-i, că-i mare petrecere în localitate, se căsătoresc cei mai frumoși tineri de prin părțile locului, se leagă între ei și alții, mai puțin frumoși, ba chiar deloc, însă la nunta aceasta am fost chemați, spre norocul nostru. Încă de dimineață s-au arătat semne bune, cerul e limpede, nu va ploua, ar fi păcat să-i ude pe nuntași, ca să nu mai zicem de miri, îmbrăcați în costume populare de o frumusețe rară, și se scurg ochii uitându-te la ei, altfel spus, la soare te poți uita, dar la ei ba, la alți miri te poți uita, fie că nu au pus mare preț pe straie, fie că e înnorat, dar o ploicică tot va da Cel de Sus abia după ce vor fi intrat cu toții în sala de nunți, că vine de la Cel de Sus, și nu din preaplinul norilor, ne spune vorba din popor, dacă plouă la cununia ta, vei avea parte de bogăție, cum vor avea și tinerii noștri, însă o bogăție mai puținică, am spus că va fi o ploicică, decât deloc, bine-i și atât. La nuntă nu se duc numai cei invitați, se duc mai toți sătenii, cu mic, cu mare, copii, flăcăi și fete, bărbați și neveste, moșnegi și babe, chiar și unele dobitoace, cai, îndeosebi, nu vin de capul lor, îi aduc colăcarii, adică flăcăii care însoțesc călare alaiul nunții, fălindu-se în șaua lor, armăsari împodobiți și gătiți de nu te sature privindu-i, câinii, de regulă, încheie falnicul cortegiu, lătrând la muzicanți și la zgâmbonii care aruncă în ei cu pietre, și se postează în preajma sălii de ospăț, poate pică ceva, un os ori o prăjitură scăpată pe jos. De ce vine atâta lume, ne întrebăm, iată de ce, fără copii nici un eveniment nu se poate derula, de sat vorbesc, în vremea asta nu au telefoane mobile, internet, televizor și câte altele, se distrează cum pot, trag cu ochiul sub poala făcută clopot a druștelor prinse în horă, lălăiesc și chiuie odată cu feciorii care cântă și țipuresc, se zbunguie de-a lungul alaiului, animându-l, mai târziu, cei mai îndrăzneți stau pe la ferestre să prindă o felie de cozonac ori un pahar cu suc, nimic nu-i sperie, numai armăsarii îmboldiți de falnicii călăreți anume să-i înspăimânte, n-are cine să-i oprească acasă, căci și părinții se află acolo, bărbații care nu sunt de-ai nunții se duc să nu strice bunul obicei, stau pe marginea drumului și, când trece coloana de nuntași, primesc câte o sticlă de vinars, nu de cupă, cu alte cuvinte de-un litru, ci de fete, adică o jumătate, o sticlă de cupă primesc cei din suită, care, când nu sunt observați de consoartă, o dăruiesc iubitei lor din tinerete, când mirii sunt la cununie în biserică, flăcăii și fetele, colăcarii și druștele se încing la horă în drum, de nu mai ai loc să treci, mai sunt și indiferenți la fericitul eveniment ori întârziati la muncă, dacă vin cu carul cu lemne sau cu fân, n-au decât să aștepte să se gate jocul, pun o mână de iarbă uscată sub botul cailor, primesc felea de țuică fiartă și se omenesc, scaldându-și ochii și lăfăindu-și urechile în mulțime, au ce vedea și auzi, ba, după o sticlă, chiar două, uită să mai plece, rămân pe loc, caii dau cu botul prin paiele împrăștiat în colbul drumului, iar ei sforăie pe fânul din car, vin femei măritate ca să stea pe margine una lângă alta, prinse de toartă, adică de braț, și să-și urmărească progenitura, cu cine joacă, sărăntoaca aia ce caută în brațele lui, cu ăla și-a găsit să joace, îi arată ea acasă, nu mai pupă horă cât trăiește, fără babe nunta nu-i nuntă, tot prinse de braț și tot pe margine, au prilejul să-și arate priceperea în arta bârfei, dacă artă o fi, ce ți-am spus, ai văzut, știam eu, zi că n-am avut dreptate și câte și mai câte, nu detaliez, ne putem imagina sau aminti propriile bârfe și cleveteli, spre deosebire de neveste, ele poartă mai toate o năfrămuță în mână, sunt mai sensibile și impresionabile, bătrânețea te înmoaie, își mai șterg o lacrimă când își văd nepoata cu cine dansează, Doamne-ajută să o ia, ori când ginearele, după ce a golit sticla, începe a hori, soacră,

soacră, poamă acră, altora li se trage de la înmormântări de unde nu pot lipsi și unde primesc o baptistă, ia, lele, o năfrămuță, dacă tot au primit-o, să o poarte, mai ales că, slăbite cum sunt, o tuse sau un strănut iute le înghesuie, voinicii și codanele nu lipsesc, am văzut din ce motive, beau, horesh și joacă, ei, când nu fac asta, fac altele, după cum se va vedea mai încolo, moșnegii vin mai mult ca să nu stea acasă, din plictiseală, își dezmoșnesc încheieturile și își scaldă ochii ca și copiii, nu toți, numai cei care au dat în mintea acestora din urmă.

Leon-Iosif Grapini

Nunta nu începe în fața bisericii, nu începe nici măcar în dimineața zilei când druștele gătesc mireasa, iar colăcarii strigă la casa mirelui, adică spun strigături, ci cu mult înainte, odată cu strigările în biserică, să explic, să nu rămânem cu impresia că aici toată lumea strigă, strigările în biserică sunt înștiințările preotului, adică vestirile, trei duminici la rând, după slujbă le face cunoscut credincioșilor cine cu cine s-a logodit și când vor fi cununia și ospățul, se cheamă strigări din cine știe ce motiv, căci popa de azi glăsuiește calm, așezat, poate cel care păstora când s-a întemeiat obiceiul să fi vorbit de felul său mai răstit, am putea afirma că nunta începe chiar și înainte de vestirile din lăcașul de cult, odată cu peșitul fetei, când părinții băiatului o cer pe fată de noră, dăruindu-i o năfrăma ca semn al prețuirii lor, al cărei simbol îl vom descoperi mai târziu, asta numai dacă nu le-a fost respinsă cererea, se mai întâmplă, doar nu vor cumpăra o basma scumpă, care are preț cât o vacă, ori de câte ori netotul de fecior nu știe câte prune are în traistă, dacă nu era sigur pe vorba drăguței sau dacă știa că drăguța are alt drăguț, trebuia să le spună, să nu-i poarte pe drumuri și să-i facă de rușine, nu e cazul în această poveste, părinții peșitei s-au bucurat să-și mărite fata cu așa voinic, voinic ca voinic, dar are și moșie de nici nu știe câtă are, așa că ploicica va veni, nu va veni, e totuna.

Odată hotărâtă ziua nunții, începe forfota, socrii au multe de împlinit, aleargă în stânga și în dreapta, mai mult în stânga, că acolo e cazanul de țuică, uneori nu aleargă, mai ales dimineața, după o noapte de păzit cazanul și de gustat țaria, merg agale, împleticindu-se, și pe drum, și pe cărări, mai exact pe două cărări, soacrele sunt și ele prinse în alergătură, împreună cu soții bat drumurile satului în lung și-n lat, intră din casă în casă și invită gospodarii la eveniment, venim, cum să nu, că și voi ați fost la a noastră, venim dară, că și noi vom chema, soacra-mică, dacă a fost nepăsătoare sau leneșă, caută femeii pricepute la țesut covoare și traiste, cadouri pentru nași, cadouri scumpe, ar comenta, însă nu o lasă tradiția și bărbatul, taci din gură, dacă n-ai fost în stare să faci băiat, acum vrei să rămânem cu fata pe cap, soacra-mare are chel-tuială mai mică, a scăpat basma curată odată cu

basmaua de la peșit. Lucrurile se precipită cu două, trei zile înaintea ospățului, când se prepară bucatele, se taie găini, cele grase și bătrâne, că aleargă mai greu, pot fi prinse și fac supă bună, se întind turtele de aluat, se taie în tăiței, nici bărbații nu pierd vremea, se fac turtă în timp ce fierb spiritul ori țuica de prune cu secărea, se gătesc aperitivele, fripturile, prăjiturile, cozonacii și multe altele care vor face masa bogată, mireasa stă, zicala că stai ca o mireasă, adică degeaba, e greșită, iată de ce, ea stă și coase cămașa mirelui, ia și catrințele sale, pe ascuns le coase, ca să nu-i fure nimeni modelul cusăturii, Doamne ferește să audă de pe marginea drumului o nevestă spunând și eu am pânzături așa, nu-i mai ticnește de măritat, cea nepricepută în arta cusutului nici ea nu stă, ia drumul cu mamă-sa spre lucrătoarele care din asta trăiesc, femeile sunt legate prin jurământ să nu arate nimănui lucrul lor, logoditul nostru nu are treabă la cazan, cel care are, totuși, are și interdicție de la mamă, bătar acum să nu mai tragă la măsca, să-l vadă înșurat, apoi facă-se brânză. Să nu ne închipuim că lipsesc clipele de răgaz, de odihnă și relaxare, candidatul la însurătoare se întâlnește cu prietenii, colăcarii la nuntă, doisprezece la număr, pregătesc steagurile, niște bețe lungi și groase, le împodobesc cu flori prinse în cunună, cu clopoței și cu o basma de mătase cu ciucuri, astfel, podoabele se văd și se aud, toată lumea va fi câștigată, și cei dați în orbul găinii, și cei fuduli de urechi, e un fel de petrecere a burlacilor, halal petrecere vor spune tinerii de la oraș, nu-i chiar așa, nu lucrează doar la steaguri, se și distrează, beau și cântă, mirele de azi și colăcarii lui cântă melodii de joc și voie bună, alți miri doinesc cu jale, cu gândul supărat la mireasa dorită numai de părinți și cu dorul la drăguța lui, activitatea cea mai plăcută e umplerea sticlelor cu vinars, țuica fiartă cu zahăr și secărea, sunt necesare multe sticle, pentru sătenii de pe marginea drumului, pentru nuntași la masă și la plecarea acasă, pentru nași, doar în acest scop vor primi traistă, în ea vor mai îndesa celelalte daruri, covoarele țesute, colacii și găina fiartă, o noapte ține munca aceasta obositoare, dimineața, obosiți, somnoroși și șumeniți, varsă din cană mai mult pe lângă pâlnie, adică pe lângă tolcer, ca să priceapă și bătrânii veniți la ajutor și la prădat, de vină e bătrânețea, bună scuză. Și tânăra logodită petrece cu druștele, împletesc cununa ei și cununile lor, cele ale druștelor sunt toate la fel, să nu se supere vreuna și să o facă de minune la lume nevenind la nuntă, tot douăsprezece trebuie să fie și ele, altfel e semn rău, să nu credeți că de-a lungul drumului nu le numără nimeni, au grijă să verifice babele, iată încă un temei al prezenței lor la sărbătoare, viitoarea noră și fetele cântă și se cântă, cântă că măritișul e o bucurie, când este, se cântă că se despart, ele de mireasă, mireasa de ele, însă și de părinți, din acest motiv viitoarea nevestă varsă mai multe lacrimi, nu că nu i-ar fi drag viitorul bărbat, cum să nu-i fie, e frumos și înalt ca bradul, în paranteză spun, sunt și alți miri înalți ca bradul, dar când bradul era puiet, nu-i vorbă, și ea este pe măsura lui, frumoasă și la chip, și la trup, roșie la față, ca să nu folosesc expresia cu bujori în obrăjori, deși e mai mult decât potrivită, înaltă și subțire, ca trasă printr-un inel, sunt și altele în sat ca trase, însă printr-un cerc de butoi. Se întâlnesc și părinții, la casa miresei, pun nunta și, după câteva snap-uri, țara la cale, vorbesc de zestre, câte fânețe și arături dă unul, câte dobitoace oferă altul, înșurătorii trebuie să aibă ce lucra, dacă nu lucrează, nu au din ce trăi, soacra-mare nu-și poate stăpâni curiozitatea și lăcomia, tot așa cum soacra-mică nu-și poate înfrâna lăudăroșenia și măreția, gând la gând cu bucurie, deschid lada de zestre și se minunează de câte cusături și țesături sunt înghesuite în ea, spălate, apretate, călcate și împăturate, cam pe când termină ele de așezat podoabele înapoi și de împărțit amabilități, termină și bărbații de împărțit pământurile și animalele, a durat ceva până când s-au înțeles, nu da vita asta că-i bătrână, nu prea mai dă lapte, tarlaua aia e cam pietroasă, nu se fa-

ce mai nimic pe ea, zece oi sunt cam puține, bine, mai pun cinci, dar adaugă și tu strujinca de pământ de peste apă, și alte tocmeli pe care ușor vi le puteți imagina așa cum le-am imaginat eu. O întâlnire a tuturor se consumă în duminica de dinaintea nunții, mireasa, însoțită de părinți, se duce în vizită la viitorul soț, mai degrabă la soacra-mare, pe ea trebuie s-o cunoască, să vadă ce fel de soacră și -a ales, cine se căsătorește își alege și socrii, cea din povestea noastră pare a fi o soacră poamă dulce, această impresie lasă, tânără nevastă va fi noră, e o cutumă, cine pleacă ginere ori e un molău, ori sărac, dacă mirii sunt singuri la părinți, se respectă cutuma, nora va locui cu socrii-mari.

Azi toate sunt rânduite și înfăptuite pentru ca oficierea căsătoriei și ospățul să se deruleze fără cusur, un cusur, chiar mai multe vor fi, totuși, altfel nu e nuntă la sat. Nunta începe la casa tinerilor, fiecare cu nașii și cu nuntașii săi, colăcarii, la mire, druștele, la mireasă, cu toții se petrec până când vor părăsi locul pentru a -și da întâlnire acolo unde li se încrucișează drumurile, primul care pornește de acasă cu alaiul său e de obicei mirele, din dragoste și din politețe, nu o lasă pe iubită să aștepte prea mult în drum, dacă e

iarnă se poate îmbolnăvi de frig, consecințele sunt dramatice și pentru el, cine-i răcit nu are chef de nimic, nici chiar în prima noapte de după nuntă, dacă e vară o bate soarele în cap, cununa e de frumusețe, nu de protecție, urmările sunt aceleași, dacă e oricare alt anotimp o poate pierde, nătângă cum o știe, nu-i trebuie mult și face cale întoarsă, când politețea și dragostea lipsesc, pleacă el primul dintr-un singur considerent, locuiește mai departe decât ea față de locul de întâlnire, sau pornește mireasa, mai ales dacă a fost voită numai de socri, răzgândirea e în firea omului. Nu pornesc fără muzică, e petrecere cu lăutari, nu petrecere cu popa, un ceteraș și acordeonistul întrețin atmosfera în suita mirelui, cei din suita miresei nu au decât să se mulțumească doar cu o ceteră, mai e o gordună în taraf, nu i-am zis contrabas, întrucât mulți săteni nu cunosc cuvântul, mă, oare a sosit și contrabasul, ți-aș răspunde de-aș ști cine-i, însă gorduna va fi numai în sala de ospăț, e greu de-o dus și, totodată, de tras cu arcușul peste coarde, ba are și registrul cel mai grav din familia voririi, mai mult sperie decât înveselește, în cazul de față ar mai fi un motiv, gordunașul e mic, abia ajunge cu mâna stângă să țină instrumentul cât de cât în picioare, din această cauză va cânta toată noaptea urcat pe un scaun, a fost plătit și taragotistul din sat, dar, lucrul dracului, ieri și-a rupt mâna stângă, nu-i pare rău de mână, ci de banii pe care trebuie să-i înapoieze, a căutat o posibilă soluție, mai bine zis a căutat un prieten să-l ajute, însă niciunul nu s-a arătat dispus să-i țină cu o mână taragotul, iar cu cealaltă să apese pe clape după cum îi vine și după cum îi sună la ureche. Momentul întâlnirii celor doi este cel mai așteptat, chiar dacă se petrece în mijlocul satului, între biserică și sfatul popular, ori la prima răspântie de drumuri, acolo vor fi de față toți cei amintiți la începutul povestirii, fiecare așteaptă cu un interes anume, copiii și tinerii să-i vadă pupându-se, batăr că și ceilalți sunt curioși, nevestele și babele să afle cine va face primul pas către celălalt, acela se va supune celuiilalt cât vor trăi laolaltă, când sosește mirele sau mireasa, după caz, nu se duce direct la persoana aflată în așteptare, se oprește la câțiva pași în fața ei, stau așa preț de câteva clipe, pot fi și minute în șir dacă sunt încăpățânați amândoi, și se vânează, cam dur cuvântul, se urmăresc unul pe altul, și unul, și altul cu gândul de a nu ceda în fața ispitei, altfel va ceda toată viața, într-un final unul va pași primul, altfel trebuie să plece cu toții de unde au venit. Când iubirea e mare, nimic din toate acestea nu se întâmplă, când doi oameni se iubesc, aleargă unul înaintea celuiilalt și se îmbrățișează, tinerii care își unesc astăzi viețile se întâlnesc în centrul satului, venind cu alaiurile din părți opuse, nu se vor opri,

însă nici nu vor alerga, ci se vor apropia firesc unul de altul, se vor lua în brațe și se vor săruta, nerăbdători și bucuroși să se revadă, cu nerăbdarea și cu bucuria celor care, obligați de soartă, nu s-au văzut de ani de zile, așa de mare le este dragostea, ea va scoate basmaua primită în dar, o va despă-turi, o va lua de un colț și-i va întinde lui colțul opus, basmaua le va lega destinele, iată de ce este neprețuită. Un hop mai au de trecut, în fața altaru-

Ansamblul folcloric „Izvorul Someșului”, Șanț

lui se găsește așternută pe dușumea o bucată de pânză albă, pe care vor sta mirii, cine calcă primul pe ea va fi stăpânul casei, ei vor pași deodată, dovedind, dacă mai era necesar, că iubirea îi va însoți toată viața. Gândindu-ne la cei îndărătnici, dominați de dorința de a nu ceda, să nu ni-i închipuim, totuși, că lasă năframa de izbeliște și o iau la goană, fiecare pe cont propriu, făcându-și loc prin mulțime ca să ajungă înaintea celuiilalt la ștergură, dacă ne imaginăm scena, ar arăta cam așa, ea, fiind mai ambițioasă ori mai sportivă, ajunge prima, o vedem întorcând victorioasă capul în spate, apoi, contrariată că nu-l vede, iese întrebătoare din casa Domnului și-l zărește așteptând-o satisfăcut pe treptele sfatului popular, graba strică treaba, de grija ștergării a uitat că oficierea cununiei religioase e în urma căsătoriei civile.

După semnarea hârtiilor în sfatul popular, are loc ceremonia religioasă, în biserică intră tânără pereche, nașii, tarostea nașilor, spre înțelegere însoțitorii acestora, soț și soție, care poartă până la biserică ea, colacul, pe brațe, el, lumânările, pe umăr, căci sunt lungi cât o coadă de lopată, la ieșirea din lăcașul de cult, lumânările sunt luate de însurăței și de nași, iar colacii rămân pe loc, altfel cum, preotul are familie numeroasă, animale de îngrijit și cunoscuți cărora le place cozonacul, le place și prescura, azi nu avem, căci ne găsim la un eveniment fericit, mai intră în sfântul locaș părinții, câteva femei și babe mai evlavioase, dar și niște copilași pofticioși, după ce mirii și nașii vor mușca din pișcotul înmuiat în paharul cu miere, partea rămasă, mai lungă, e dăruită de preot unui copil, cu sau fără miere, după cum a rămas în urma mușcăturii, mierea simbolizează dulceața vieții conjugale, numai că preotul nu se folosește de toată mierea din pahar, e bună și pentru el, poate compensează amărăciunea căsniciei lui, poate le dă de înțeles tinerilor cununați că e dulce căsnicia doar la început, așa s-ar explica de ce nu se mănâncă întregul pișcot înmuiat în lichidul vâcos, dulce și aromat, sfinția sa și cei pățiți pot confirma, când unele babe uitate, ocupate cu comentarii pe marginea jocului din stradă, își amintesc de tinerii aflați în fața sfântului altar și se hotărăsc să intre și să-i admire ori să-i bârfească, se iese din biserică, ele nu pot decât să ia aminte că a trecut baba cu colacii.

Îi abandonăm în fața sfântului altar și la joc și alergăm la sala de ospăț, să vedem dacă mai prindem loc, că aici așa e obiceiul, nu e cu locuri rezervate, dacă ar fi, s-ar isca certuri violente, posibil și păruieli, o poziție bună, de unde pot fi văzuți mirii, nuntașii și mai cu seamă dansatorii, merită și o păruială, fiecare intră și se așază la care masă pofteste, lângă prieteni, în caz că nu au venit

le ține scaunul ocupat, lângă părinți sau departe de taraf, de urechi mai au nevoie, rezervată este doar masa mirilor, așezată cu fața la nuntași, lângă ei vor sta nașii, vor sta, vor bea și vor mânca, vor mânca din aperitivele lor neatinsse, nuntașii și-au golit deja farfuriile, cununia religioasă e lungă, iar stomacul lor e gol, doar nu era să se ghiftuiască de acasă, la nuntă nu te duci mâncat, bine că tinerii căsătoriți au masa lor, căci ar fi penibil să-i vedem ținându-se de mână și căutându-și loc în sală, exagerez, sau poate nu, cine știe vreun caz să spună, rugăm pe cineva neinteresat de momentul de afară să ne păzească locul și dăm fuga să nu scăpăm sosirea nuntașilor, practic a tinerilor cununați și a nașilor, așa se face că până la biserică alaiul e mare, de la biserică la sala de ospăț s-a subțiat simțitor, sosiții sunt întâmpinați de socăciță, bucătăreasașefă, ca să se înțeleagă, și de un gospodar al satului care se dă drept stăpânul sălii, aceștia le oferă tinerilor un pahar de vinars, ei gustă din el și aruncă lichidul dulce și arămiu peste cap, nașii s-au dat la o parte din vreme, doar nu și-or păta frumoasele straie populare sau, și mai rău, vor petrece toată noaptea cu unul ori cu amândoi ochii înroșiți de usturime, se aruncă boabe de grâu peste tineri, ca să

fie bogați cât trăiesc, pentru acest lucru nu e nevoie decât de o farfurie cu grâu, nu de o găleată, cum ar vrea unii proaspăt căsătoriți nesătui de avere, apoi micul alai intră în sală și se îndreaptă cam anevoios spre masa destinată lor.

Multe se vor petrece în această noapte și multe divagații se pot face, rețin momentele importante, furtul miresei, jocul miresei în bani, strigarea la găină și fâgăduitul. Ordinea exactă o stabilesc tinerii colăcari hotărâți să fure mireasa, dar și mirele decis s-o apere nefăcând altceva decât să fie tot timpul cu ochii pe ea, știe că îi va fi înapoiată, însă e un joc pe care vrea să-l câștige, altfel, câștigul lui pe un an de zile trebuie să-l dea hoților drept răscumpărare, sunt mirese și mirese, miri și miri, una, măritată nu din via ei, ar prefera să nu o mai aducă hoțul înapoi, alta, după ce hoții și-au primit răsplata, zice, politicoasă, mulțumesc pentru că m-ați furat, unul, zgârie-brânză, nu e de acord cu prețul cerut, n-are decât să stea afară în frig, așa-i trebuie dacă s-a lăsat răpătită, până la urmă cedează, o fi unul care a ratat șansa de a pași primul pe ștergură, altul, darnic, dar gelos, când sesizează dispariția, lasă mâncare și băutură, lasă nași și nuntași și aleargă de bezmetic prin toate locurile unde ar putea fi obligată, sau nu, să stea pitită, ferească Dumnezeu de alte obligații, ultimul gând aparține gelosului. Jocul în bani e lung, chiar interminabil pentru mireasă, și scurt, chiar enervant de scurt pentru jucăușii împătimiți ori beți, când ea nu mai rezistă, mirele, dacă are milă de ea, o ia el la joc, o învârte o dată, cât să nu fie comentarii, și o scoate din învârteală și din necaz, fiind ultimul și având acest drept, cel gelos, după ce o joacă nașii și părinții, chiar și bunicii dacă sunt la nuntă, și nu în cimitir, o aduce lângă el, la masă, gata, începe jocul, să-l urmărim, unul bate cu o monedă într-o farfurie, iar petrecăreții, pe rând, pun în vas o sumă oarecare, după rang, puteri și interes, o dansează, când moneda își încetează zgomotul, dansatorul e liber, să vină altul dacă mireasa nu s-a saturat de joc sau de bani, căci suma adunată e numai a ei în cazul în care nu s-a măritat cu zgârie-brânză pomenit anterior, cel mai mult dă mirele, apoi, nașii, părinții și ceilalți, pot fi și nuntași cu dare de mână, fie din mândrie, fie din beție, când moneda tace, tac și muzicanții, grea meserie au, de azi-dimineață, de la casa mirilor, până acum și până în zori, de nu cumva și mai târziu, își arată talentul la instrumente, abia când este servită friptura au o pauză lungă, scurtă numai pentru un ceteraș care va însoți starostele și mirii la adunarea banilor, adică la fâgăduit, începe de la nași, aceștia se întrec pe ei cu darnicia, doar îi vor primi înapoi când vor avea și ei nuntă cu copiii lor, starostele ia teancul de bancnote, le numără în fața însurăților

cu voce puternică, să fie auzit de întreaga asistență, una, două, trei și așa mai departe și le aruncă într-o găleată purtată peste mână, nu e nicio exagerare, chiar se adună banii într-o găleată, numită în sat vidără, soacra-mare notează numele persoanei și suma într-un caiet, ceterașul trage cu arcușul peste corzi, mirii mulțumesc cu voce tare și cu lacrimi în ochi din cauza fumului de la lumânările aprinse, purtate în mână, lumea trează aplaudă și strigă să trăiască, cel cu buzunarele golite ia loc, se ridică următorul, dar ne oprim, când făgăduitul se va termina, dacă e nuntă mare, și aceasta este, mulți vor fi în pat, la somn. M-am luat după ceterașul dus la făgăduit și am sărit peste strigatul la găină, socăcița vine la nași cu o găină jumulită și fiartă, prinsă pe un colac, și-i fălește prin versuri strigate, în speranța că-i va motiva să făgăduiască mult, dar mai ales că bancnota scoasă din buzunar și prinsă în ciocul orătaniei va fi una mare, valoroasă, ia din cioc răsplata pentru talentul său liric și, contrar oricărei sensibilități poetice, rupe capul găinii și-l dă nașului, odată cu pasărea bună de mâncat și cu colacul.

În tot acest timp, lumea mănâncă, bea și joacă, ordinea e stabilită de fiecare în parte, în funcție de vârstă și de pofte, la un moment dat e un vacarm de nedescris, să-l descriem, totuși, instrumentiștii, simțind că mulți nu rezistă la zdrăngăneală și o iau spre casă, trag de instrumente de mai că rup coardele și clapele, solista de muzică populară mai mult zbiară decât cântă, cumva trebuie să se facă auzită, o concurează de la distanță doi feciori tomnatici, cu capul pe masă, supărați pe lume și pe viață, obosiți și chercheliți de te întrebi de unde mai au glas să horească, urlând mai mult, repetând același vers la nesfârșit, unul cântă, cine-o dat cu cuțātu, celălalt, nemulțumit să audă aceași cântare, schimbă versul, cu cuțātu cine-o dat, n-are cine să-i audă, nu se aud nici măcar ei, colăcarii chiuie și țipuresc în timp ce învârt druștele de le sar cununile de pe cap, câte una sare cu totul din brațele slăbite de efort și de alcool ale flăcăului și ajunge pe spinarea unuia care doarme întins pe trei scaune, și druștele chiuie, doar și ele au gură, ba fac gură și mai mare, se antrenează pentru viața conjugală, nu toți colăcarii țipuresc, alții încă își mai caută caii împodobiți și dispăruți cine știe pe unde, dacă nu ajung cu ei acasă, îi omoară tatăl sau vecinul de la care au împrumutat dobitocul,

mă, dobitocule, nu ai fost în stare să stăpânești un cal, ce te vei face cu nevasta când vei fi însurat, alți nuntași stau blazați, cu privirea în gol, cu capul în palme și cu coatele pe tăblia mesei sau prin ce vas se nimerește, poți crede că admiră jucătorii, căci spre ei se uită, par pierduți și surzi, îi scoate din blazare câte-o sticlă ori un pahar care, schimbându-și traiectoria, îi lovește în cap, rămân cu capul spart, dar scapă de blazare și își recapătă

auzul, lasă jocul și se întorc cu fața spre bătaie, e mult mai atractivă decât dansul, trăgătorii, baricadați după două șiruri de mese așezate față-n față, nu doar țintesc și trag cu sticle și pahare, nimerind sau nu adversarul, ci și urlă, să-și dea curaj și să impresioneze, așa, ca la război, oricum, pe socrul-mare nu-l impresionează, acesta doar me dus pe lăzile pline de sticle cu țuică de cazan, santinela a căzut la datorie, mirele are o față de parcă ar regreta că s-a însurat, nu asta e motivul, știm că o iubește, se gândește la luna de miere care începe chiar de mâine cu trasul la coasă pe fâneața de pe deal, mireasa așteaptă să-i fie luată cununa de pe cap și să fie îmbrobodită cu năframa, simbol al legăturii eterne și al desprinderii de fetie, dar simbolul trebuie să mai aștepte, druștele fie joacă, fie au dat o fugă să bage fân în iesle la vacă, toți ai casei sunt la chef, făcându-se ziuă, vaca are chef și

dor de iarbă, cineva trebuie să-i facă hatărul, afară stau mai mult tinerii care au exagerat cu mâncarea și cu băutura, dar și cei care nu încap în sală să-și împartă pumni și picioare, se încaieră și se răfuiesc la loc deschis, nimic nu-i oprește, poate numai nechezatul bucuros al cailor întorși de pe coclauri, întorși ei, nu și colăcarii porniți pe urmele lor, nașul cel mare privește fix în tavan, sigur se gândește că o ia pe coajă acasă că a exagerat cu bancnota la

Proză

Frumoase sunt cuvintele din copilăria mea, dragi mi-au fost și dragi îmi sunt și astăzi, le mai aud la bătrâni, chiar și la unii dintre tinerii satului, când mă întorc în ținutul meu natal. Pentru a le face cunoscute și altora, dar mai ales pentru a nu se pierde, pe multe le-am reținut în cărțile mele. Unele se regăsesc în dicționare, altele nu, cum este, bunăoară, belezdrugă, o vorbă nu prea frumoasă, însă mai mult decât plăcută. Să-i lămurim pe cei curioși ce este belezdruga, întrucât, așa cum am spus, dicționarul nu explică, e un preparat simplu și gustos, iată rețeta, în untura încinsă într-o fandălă, spre înțelegere tigaie, se călește o ceapă tocată mărunț, se adaugă o lingură de groștior, adică smântână, amestecat cu cir, și brânză de oaie, păstrată în bărbânță, pe înțeles puțină, ultimul ingredient fiind în cantități diferite, în funcție de numărul mesenilor și de cât ești de zgârie-brânză, când rezultă o pastă omogenă se poate consuma, caldă și numai cu colesă, pentru necunoscători mă-măligă. Preparatul acesta, în satul copilăriei mele, este la ordinea zilei, se gătește rapid și este și pe gust.

Mă gândesc acum la primul film despre satul meu, *Satul Șanț*, care s-a turnat în vremea filmului mut. Păcat, nu se aud încântătoarele cuvinte ale graiului șanțean. Dar putem noi să reținem câteva într-un text. Filmul a pornit, ca toate filmele, de la o simplă idee, însă până să ajungă a fi vizionat într-o sală de cinematograf, turnarea lui a fost, mai ales la acea vreme, un proces creativ

Vorbe de la Șanț

complicat, în care au fost incluși, firește, regizori, scenariști, tehnicieni, actori, distribuitori, figuranți și mulți alții. Ca lucrurile să iasă cât mai bine, dar și spre a satisface orgoliile și dorințele unor țărani de a fi ceea ce nu vor mai fi nicicând, membrii așa-zisei Echipe regale cu atribuții în realizarea filmului au fost secondati de localnici cu veleități în arta cinematografică. Director și producător, pentru că el avea și cea mai vastă experiență, și cea mai bună viziune, și, mai cu seamă, banii necesari, a fost însuși Ministrul, trimisul regelui în sat, regia revenindu-i Șefului echipei regale, care, pe toată durata filmărilor, a fost dublat de Moșul satului, cel mai bătrân din sfatul bătrânilor, înțeleaptă hotărâre, ca regizor de la oraș, degeaba iei decizii asupra fiecărei scene, a acțiunii și atmosferei dacă habar nu ai ce le trece prin cap unor actori aduși pe platoul de filmare direct de la coarnele plugului și cu care greu te poți înțelege, graiul țărănesc nu e totuna cu cel orășenesc, așa că regizorul de drept era Șeful echipei, iar cel de fapt, Moșul, care le știa pe toate. E adevărat, deși era inițiatorul și conducătorul trupei de teatru nescris din sat, Moșul nu știa prea bine, cel puțin la început, ce înseamnă scenă, secvență, prim-plan, montaj, peliculă, detaliu, cadre succesive, neconcordanța decorurilor, dar știa multe altele, de care regizorul de la oraș nu a auzit în viața lui, răvent, ponturi, nahău, șponcă, mărhaie, bild, ticlazău, bondrăș, vâșcălan, școmărlă și câte și mai câte. Așa stând lucrurile, Moșul s-a dovedit a fi și un bun translator, când regizorul spunea fetița aceea cu cercei în urechi să

renunțe la minge, să ia furca de tors, să vină pe coridor și să se așeze lângă unul dintre stâlpii de susținere, regizorul secund traducea pe înțelesul tinerei actrițe, băieta aceea cu bumbi în ureci să lase hapucul, să ieie cujeica, să vină în târnaț și să steie jos lângă unul din bandori, sau doamna cu batic maro să nu mai stea lângă perdea, să ia din sertarul dulapului un cearșaf și să-l întindă pe canapea era tradus astfel, muierea cu năframă braonă să nu mai șadă lângă ferhang, să ieie din puiucul castănelui un lepedeu și să-l așeze pe lăițer, iar tânărul acela roșu la față și cu pălărie neagră, ce stă lângă grămada de crengi uscate, să lase cleștele din mână, încă nu avem nevoie de clește, să ia puțină cea mică plină cu lapte smântănit și să o aducă dinaintea peretelui de scânduri, lângă coșul de nuiele, era spus pe înțelesul localnicilor așa, feciorul ăla ipene și cu clop negru, ce șade lângă grămada de găteje, să țape harampauăle din mână, încă nu ni hia de harampauă, să ieie budeșca plină cu jintiță și să o aducă în fața ștablonului lângă cotarcă, de unde se vede treaba că, dacă nu era Moșul, regizorul principal nu s-ar fi înțeles cu actorii, ori s-ar fi înțeles cu mare dificultate, iar filmările n-ar mai fi avut loc, sau în cel mai bun caz ar fi durat mai mult decât ar fi putut suporta cu stoicism chiar și cel mai răbdător și mai calm regizor din lume. Întregul film, din care nu lipsesc întâmplările hilare, imaginate, desigur, îl puteți viziona, pardon, citi, în romanul meu *Capătul lumii*.

Leon-Iosif GRAPINI

Proză

Balada prunilor (din însemnările unui cetățean european)

Acum douăzeci și ceva de ani eram singurul din sat care termina Facultatea de Politologie la filiala din Reghin a Universității Româno – Maghiare din Târgu Mureș. De la noi, din Sfârcova, mai erau încă doi studenți, un băiat și o fată, dar la o secție neimportantă, la veterinară. Sfârcova nu e departe de Reghin. Depinde de ce mergi. Dacă mergi cu autobuzul, ajungi în două-trei ore, dar dacă mergi cu trenul durează vreo trei ore până pornește.

Mi-a zis tata, imediat ce am terminat un liceu cu profilul pomicultură: „- Du-te și fă ceva serios în viață, că noi nu avem decât livada, și dacă dă Domnu’ să gați cu medie mare îi avea papagal să ieși cândva primar la noi!”. Mama n-a fost de acord să fac facultate, dar n-a trecut peste dorința tatei. Avea nevoie de mine la cazan, că-și pierdea, săraca, nopțile învățând în borhot. I-am zis dirigintelui, domnul Szakacs, de sfatul tatei și mi-a recomandat această facultate de care am amintit. Am intrat printre ultimii, dar am terminat primul din cei pe locurile cu taxă.

Alor mei nu le-a fost ușor să mă țină în facultate. Am prins perioada în care leul își adăuga zerouri într-o veselie, din cauza Caritasului lui Stoica. Cu pensia lui tata de la CAP și din țuica vândută n-au mai putut să adune suficienți bani. Au vândut jumătate livada și o scroafă, ca să-mi pot plăti taxele pentru examenele de licență. Lucrarea de diplomă mi-a bătut-o la mașină tanti Tuța, fata groparului, că era secretară la primărie și putea duce seara acasă mașina de scris. De legat, mi-am legat-o eu cu niște sârmă de cupru de a bunicului, rămasă de pe vremea când era artificier la mină. Datorită lui avem poarta și gardul din fața casei. El a adus una, alta, de trebuință, sau cum zicea el, nu trăbuiască, până să se-nchidă mina.

Să n-o lungesc. Am terminat cu bine. La licență 7,60, iar la lucrarea de diplomă 8. Cu jumătate banii de pe scroafă, mi-am plătit costumul de absolvent și banchetul.

M-am întors în sat mândru. Bătrânii își scoteau pălăria în fața mea și mă întrebau ce școală am terminat. De fiecare dată când le spuneam, nu pricepeau ei prea multe, dar simțeam un respect deosebit din partea lor. Nu sunt un nostalgic, dar așa era pe-atunci lumea, mai înăpoiată.

Am început să-mi caut de lucru, mi-am depus CV-ul în toate părțile, dar și la noi primărie. Aveau un post de consilier al primarului, pe care, cu studiile mele, mă mulam perfect. Degeaba am luat cea mai mare notă la scris, că după interviu au angajat-o pe tipa care a terminat la veterinară. Mi s-a explicat că au nevoie și de promovarea imaginii primarului. Eu, cu nopțile pierdute la cazan, aveam niște cearcăne de ngropam imaginea primarului. Am înțeles și mi-am zis în gând c-or vedea ei lovitură de imagine, când voi candida eu.

O vreme, mi-am luat gândul de la un loc de muncă la stat. Erau trecuți, deja, vreo zece ani de la facultate. Mi-am propus să-mi întemeiez o familie, să mă însor, dar cu avearea pe care o aveam – livada, cazanul și cu doi părinți bețivi (defect profesional dobândit la locul de muncă) simțeam că trebuie să am un proiect, să inițiez ceva de viitor. Nu de alta, dar pretendentele la titlul de nevastă, nu mă acceptau cu această situație, iar eu nu mi permiteam să retrogradez în stadiul de ginere. Ar fi fost prea mult.

N-am stat mult pe gânduri. Am aplicat la un proiect de tipul Start Up Nation, cu scopul de a obține 15.000 de euro, în vederea întineririi livezii cu pruni bistrițeni. M-am încadrat atât cu suprafața cerută, cât și la calitatea solului, dar singurul inconvenient era că nu mai puteam produce țuică. Doar compoturi și dulceață BIO la care aveam desfacere în magazinele cu profil alimentar. Sincer să vă spun, abia așteptam să nu mai produc

țuică. Nopti nedormite, părinți cu ficații praf, casa îmbătrânită de vremuri, netencuită, avea nevoie de o modernizare. Era o casă de tip vechi, cu cerdac, cu grinzi aparente, cu paturi cu paie, cu un cuptor nefolositor. Cărnurile porcilor le afumam în pod. Chiar îmi aduc aminte că în paturile înalte ale părinților, ținea loc de saltea un strat de vreo treizeci de centimetri de paie. Sub patul tatei, era ligheanul în care să bărbieră. Până duminică dimineața, când tata avea nevoie de el, acolo era

Grigore Cotul

cazată măta. Asta, până-n ziua-n care i-a fâtat în lighean.

Mi-a mers bine, am prins proiectul și finanțarea. Cînșpe mii de euro. Bani faini. Am acoperit casa cu tablă de la nea Drăgulin, am pus pe pereți, cum e la modă, polistiren expandat, mi-am modernizat camera dinspre șosea, mi-am luat mașină. Autoutilitară. Pe părinți nu i-am putut convinge să-și schimbe modul de viață. Aceeași mobilă, aceleași apucături, aceeași sete. Eram aproape însurat. Urma să se mute la mine...Ea. Trecuseră aproape trei ani. Proiectul era pe final. Mai aveam câteva luni de respectat condițiile impuse și puteam continua fără „restricții” de tip european. Produceam compot și dulceață. Mă invidia toată Sfârcova. Fata groparului, secretara de la primărie, lucra la mine. O plăteam dublu. Făcea compot, fierbea dulceață, orice era necesar. Fata ei, mai tânără cu treispe ani ca mine, mă iubea nespuse. Aveam programată nunta în anul următor. Era toamnă. Prunele îngenucheau prunii. Erau peste așteptări de multe. Ne-a pus norocul mâna-n creștet...

Într-o seară de joi, mă roagă tata să accept să facă țuică din prunele mai pricajite, cele lăsate deoparte sau adunate de mama de prin iarba livezii. Le aveam adunate, săracii, în trei butoaie. Numi era de prune, dar știam că nu le e bună băutura și-n plus n-aveam voie să folosim cazanul. Mi-am dat acceptul, dar cu condiția să fiarbă țuica la vărul lui tata, Șprițu’. Așa-l porecleau. Tot în seara aceea am primit un telefon, să fiu prezent de vin-

eri după masă până duminică la amiază, la Cluj, la Belvedere, la un curs de marketing. Erau asigurate toate: cazare, mâncare, relaxare. Trebuia să mă duc. Făcea parte din proiect și-n plus puteam să-mi iau și perechea cu mine. Saveta nu s-a opus. Nu mai văzuse Clujul. Am spălat autoutilitara și vineri dimineața ne-am dus. A fost o încântare pentru Saveta. Mie, ca patron, mi-a prins bine. Ne-am întors abia luni. Am plătit încă o noapte, că-mi permiteam.

Am ajuns cu bine acasă. N-am mai pus la suflet că la Bonțida mi-au luat permisul pe trei luni. Am depășit, pe linie continuă, o Dacia 1310 cu numere de Bulgaria, și m-am trezit cu organul ieșit din boscheți în carosabil. Asta a fost. Nu i-am putut mitui. Cred că suma li s-a părut puțin cam mică. Ce să fac? Am lăsat cam mult la Belvedere! Oricum, nu e mare bai. Saveta avea permis de vreo două săptămâni, deci avea cine duce compotul și dulceața la beneficiari.

Tata și mama erau în al nouălea cer. Le-au ieșit, prin țeava subțire din cupru, șaizeci de litri de țuică de cincizeci de grade, țuică pe care au împărțit-o în trei părți egale, de câte douăzeci de litri fiecare: partea tatei, partea mamei și partea pentru sărbători. Era sfârșit de septembrie. Cum să nu te gândești la Crăciun, la Anul Nou...? Începând cu a doua zi, ce să vezi? Se anesteziu zilnic. Nici nu-și mai făceau de mâncare. În nici două săptămâni, au băut împreună țuica pentru sărbători. Niciunui nu-i cădea bine să-și știrbească din partea lui. Au căzut la pace și au drincăluit-o pe aia.

Era jumătatea lui octombrie. Stăteam la un vin cu niște prieteni la un restaurant din centrul Sfârcovei. Era și Saveta cu mine. Mă tot fâstăceam să-l rog pe Pamfil, un prieten vechi, să-mi fie naș în februarie, în anul viitor. Vorbeam de realizările din ultimii trei ani, de succesul proiectului. Așteptam să finalizez cei trei ani cu bine, să scap de obligații, să pun în funcțiune iar cazanul... Cum stam noi, așa, întră brusc în local șeful de post cu trei tipi bărboși și-mi zice că sunt căutat de domnii. Ies afară, intrigat. Erau dintre cei care verifică derularea în bune condiții și fără încălcarea regulamentelor a proiectelor de tipul celui pe care l-am accesat. Nu știam ce se petrece. Într-un final, am înțeles că părinții mei, cât am fost dus la Cluj, au folosit cazanul în noaptea de sâmbătă spre duminică, adică au produs licoarea pe furiș, încălcând regulile proiectului, și eu n-am știut nimic. Cineva, un vecin bun, i-a dat în gât. Am pornit în grabă spre casă, unde urma să elucidăm misterul. Mama, era în curte, smulgea de pe ne o găină, ne privea difuz și nu putea compila cei cu atâția bărboși, plus șeful de post. Am întrebat de tata. Mi-a zis că-i în casă. Am intrat. De sub patul înalt erau ieșite, cu cearșaful peste ele, două călcăie de cizme din cauciuc. Erau picioarele tatei. Credeam că s-a ascuns, că știe povestea, că a făcut un atac de panică. L-am strigat și s-a retras în spate, tremurând, scoțându-și chelia la lumină. L-am întrebat ce face acolo. Am rămas șocat când, cu voce ambiguă și ochii sticloși, mi-a spus că spera să dea peste partea de țuică a mamei. Pe-a lui o terminase.

E ianuarie. Am vândut autoutilitara, am târguit jumătate din livadă cu un vecin și mi-am plătit amenda penală plus despăgubirile aferente nerespectării clauzelor din contract. Riscam să fac pușcărie. Stau la cazan și scriu. Saveta învăte în borhot... Cred că, în lipsa mea, degustă lichidul curat ca lacrima, că are privirea echivocă.

Mi-am promis. În iunie, voi candida de primar. De obsesia asta nu pot scăpa; îmi stă ca un ghimpe sub unghie.

Grigore COTUL

Cronică literară

Amintirile din copilărie ale prozatorului Leon-Iosif Grapini

După trei volume de poezie, trei de proză scurtă și două romane (acestea din urmă premiate de Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Cluj), Leon-Iosif Grapini, originar din localitatea Șanț, județul Bistrița-Năsăud, membru al U. S. R., a publicat în 2018 al treilea roman, intitulat „Viața, de la capăt” (Editura Paralela 45, 278 pagini).

Icu Crăciun

În opinia mea, acest volum este una din cele mai frumoase cărți despre memoria copilăriei, scrisă cu măiestrie, în același stil inconfundabil grapinian, cu fraze lungi ce imită limbajul oral al oamenilor trăitori în creierul munților, specific unui povestitor înzestrat cu har, stăpân pe mijloacele prozastice, rar întâlnite la autorii contemporani.

Vârsta inocenței este fabuloasă. Reperete sale sunt aceleași pentru cei care au trăit-o la țară: ulița copilăriei devine la acest scriitor un axis mundi care modelează suflete, este universul la care se raportează de fiecare dată; acolo trăiesc mama și bunica, sora mai mare, vecinii și prietenii săi, de acolo iese în lume, acolo participă la obiceiul nunții, la hora de altădată, aidoma lui Rebrea-nu, aude strigăturile ce îi încântă urechea, participă la tăiatul porcului, se joacă de-a gădilatul, de-a magazinul cu vânzări și cumpărări de fel de fel de fructe, de-a oile cu găinile, ori Moară, Păcălici și Nu te supăra, frate!, nu lipsesc întâlnirile de prima dată ale copilului cu filmul la căminul cultural fără știrea mamei și pedeapsa primită (alungatul de acasă pe termen scurt), cu apariția primului televizor în satul fără nume (în casa d-lui Macidon, spre regretul său, fără imagini, doar o sumedenie de purici, dar ceva tot a fost: știa ce înseamnă televizor, comentează mucalit maturul scriitor prins în jocul celor mici), sat ce poate fi localizat oriunde, cu plecările și sosirile autobuzului, cu vizitarea pentru întâiași dată a unui orașel de provincie (ocazie cu care constată că „orașul e de o mie de ori mai mare ca satul”!), unde ajunge călătorind cu cursa, cu vederea trenului, toate acestea constituie adevărate aventuri de dimensiuni uriașe, peisajele se succed unul după altul ca într-un film în care secvențele sunt filmate cu încetinitorul și, vrei, nu vrei, te fac părtaș, deși unii le-am trăit cu aceeași uimire și ferveare la vârsta inocenței. Copilul a cunoscut neajunsurile, - a fost crescut de o mamă divorțată, aspră și iubitoare când trebuie, și o bună habotnică, plină de afecțiune pentru nepoții săi -, s-a mulțumit și bucurat de jucăriile sale: un tractoraș galben de plastic și o mingiuță de gumă, așa cum

sora lui, mai în vârstă cu un an, era fericită de păpușa din cucuruz și un ticlăzău minuscul, cu furatul bomboanelor din pomul de Crăciun. Relația dintre fiu și mamă sau fiică și mamă sunt evocate detaliat, cu minuțiozitate, tot așa a interiorului casei părintești și a apartamentului unchiului trăitor la oraș, după cum și credința în existența lui Moș Nicolae sau a lui Moș Crăciun. Dedublarea prozatorului este evidentă: când judecă lucrurile cu mintea naivă a copilului curios de tot ce se întâmplă în jur și se bucură ori este încântat de orice este nou, când cu a omului matur, cunoscător a nevoilor zilnice, el, odinioară, un puști pur la suflet, este în al nouălea cer când primește o eugenie, un baton de mentosane și o pungă de pufarin, cu alte cuvinte este pur și simplu fericit, cu toate că nu lipsesc și aluziile la viața adulților și la regimul comunist totalitar.

Curățenia sufletească a țăncului ingenuu a impresionat dintotdeauna. Participarea sa la pregătirile pentru sărbătorile de iarnă, colindatul pe categorii de vârste, Banda Jianu, Turca, Plugușorul, împărțitul câștigului, mersul după ouă de Paști fac parte, în fond, din povestea copilăriei noastre. Astăzi privim cu nostalgie la jocurile băieților la grămada de nisip, al fetelor cu păpușile, de-a mamele, de-a grădinița, deseori amestecându-se în: de-a prinsa, de-a v-ați ascunselea, șotronul și de-a păsările de vândut, înfățișate de autor cu un talent scriitoricesc neasemuit de atrăgător, deloc plictisitor. Nu o dată, Leon-Iosif Grapini discută cu personajele sale, le acordă prioritate, intră în poveste, parcă poartă o cameră de filmat care se mută de la un personaj la altul, de la un grup la alt grup, de aceea socotim că el se adresează nu numai ascultătorului și cititorului, cât și a unui virtual telespectator.

Evocarea mamei și a bunicii surprinse în diferite ipostaze, - uneori ironia bine camuflată face casă bună cu umorul -, despre prima, împărțind, generoasă, bomboane nepoților, nu se sfiește să scrie neutru: „Când moartea stă pe aproape, vrei să te asiguri că ești iubit, că plecarea ta va stârni regrete, și astfel simți că trăiești”, mama descrisă în diverse situații: la culesul zmeurii, afinelor sau murei, vară de vară, timp de opt ani, împreună cu copiii săi, bucătăreasa neodihnită să-i hrănească pe toți ai casei, confidentă a necazurilor odraslelor, alinătoare a eșecurilor lor (a se vedea drama fiului emoționat cu ocazia poeziei ce trebuia recitată pe scena căminului), nu mai vorbesc de primirea rudelor în vizită și plecarea lor, precum și vizita întoarsă acestora de familia sa.

Lumea cea mare, lumea de poveste este, în viziunea prozatorului, egală cu ulița copilăriei. O bună parte din acest roman se cantonează în sfera vârstei preșcolare când huțătatul și căzătura în gunoiul fierarului Leontin, vederea pentru prima dată a unui bec aprins și escapada din podul misterios al casei primesc importanță colosală, iar odată cu vârsta școlară din ciclul primar orizontul său se lărgeste și se îmbogățește, căci are voie să meargă și singur după naft, dar pe lângă bani are și un ou pentru a-l putea primi, ocazie cu care vede batoza

la treierat, iarna se poate da pe derdeluș, învață să meargă pe „bițicăl”, primește primul rol într-o piesă de teatru, se minunează la apariția primului elicopter deasupra satului, se întâlnește cu prima dragoste, dar și cu poezia și începe cetitul pe ascuns, restricție care, după cum au trăit-o și alții, mărește

apetitul pentru lectură.

Odată ajuns la vârsta secretelor față de părinți, frați și surori, mintea copilului se pârguește; știe ce înseamnă cotele, recensământul animalelor din perioada comunistă, - copilul lui Leontin stă ascuns în pod, împreună cu doi miei mai să se sufoce să scape de numărătoare -, năzbâtiile se răresc, află lucruri noi despre eclipse, chiar trăiește una dintre ele, asistă la inaugurarea noului local de școală construit prin efortul sătenilor, se adaptează atmosferei școlare, vede la televizor prima aselelizare, cu frații săi de cruce face excursii pe munții dimprejurul satului, înregistrează într-o vară cărțile din biblioteca școlii.

În afară de personajele amintite, rămân în mintea cititorului câteva care merită a fi menționate. Este vorba de fierarul Leontin, care, pe lângă faptul că era desăvârșit în meseria sa, se pricepea la făcut bumbuște, fiind, în același timp, și un adevărat magician al cuvântului (povestea cu mogâldeața l-a urmărit mult timp pe autor în postura de copil și adolescent), și de opincărița satului, lelea Sabina (...) „cea mai bună povestitoare cu umorul ei irezistibil”, poveștile sale înfricoșătoare: cu șeful de post și capăul sau cu stânca găurită și cu domnul cu clop de paie, îngropat în cimitirul satului au îngrozit generații de fete, participante la șezătoare cu: cusutul, torsul sau ștrecănitul (croșetatul). Firește, ca în fiecare localitate, există și aici personaje insolite, care sunt spaima copiilor. Aici, îi ține locul Mutu Niții sau Mutu lui Adam. Romanul se termină cu admiterea protagonistului central la un liceu, care „cu un geamantan de carton maro în mână, părăsește localitatea pentru totdeauna, se va întoarce în vacanțe și în concedii, ulița și satul cu poveștile rămânând în urmă”.

Închei cu o zicere a lui Leon-Iosif Grapini: „casa copilăriei este de neînlocuit” și vă invit la o lectură agreabilă, deconectantă, care, vă previn, vă va răscoli afectele.

Icu CRĂCIUN

Comuna Șanț, BN

Proză

Lecția unui părinte

Valer Pop

Îmi aduc aminte, cu mare emoție, de o întâmplare din clasa a X-a de liceu. Era în anul 1966, la Liceul din Sângeorz Băi.

Toți elevii din localitățile din afara Sângeorzului, cu mici excepții, stăteau în internatul liceului și eram supravegheați și îndrumați de un pedagog care avea și sarcina de a nu permite să se întâmple abateri disciplinare.

În clasa a X-a, profil real, din care făceam și eu parte, era un elev din Maieru, premiantul clasei, foarte bun la învățătură, dar și foarte disciplinat. Eram mândri de el, mai ales că de la concursurile organizate pe vremea aceea, el venea cu premii.

Cum se întâmplă în comunitățile de elevi, nu întotdeauna elevul cel mai bun este privit de toți cu simpatie, unii nu-și pot înfrâna invidia și, de aceea, uneori, făceau glume pe seama lui (că învăța prea mult) și îl provocau să facă și el câte o boacăna. Cu aceste provocări nu prea reușeau, până într-o zi când pedagogul liceului a lip-sit.

Atunci, un grup de elevi mai îndrăzneți l-au atras și pe el într-o activitate interzisă elevilor. El a cedat, fiind, poate, sătul de glumițele făcute de ei pe seama lui.

Întâmplarea a făcut că acel grup de elevi a fost găsit „în plină activitate” de către profesorii care, nu de puține ori, veneau în internat ca să vadă cum ne pregătim lecțiile.

Urma ca elevii indisciplinați, dintre care făcea acum parte și premiantul clasei, să fie sancționați, iar părinții lor, să fie chemați la liceu și să li se prezinte fapta petrecută.

Unii dintre elevii indisciplinați nu-și făceau probleme, pentru că (spuneau ei) vor fi iertați pe motiv că nu-l vor sancționa chiar pe premiantul clasei, iar alții aveau temeri știind că nu se poate ierta orice.

Părinții acelor elevi au fost chemați la conducerea liceului și li s-au prezentat faptele petrecute. Bineînțeles că nici unuia nu i-a căzut bine ce a aflat și ce măsuri urmau a fi luate. Unii dintre colegi și-au primit porția binemeritată, dar nu am observat prea mare supărare din partea lor.

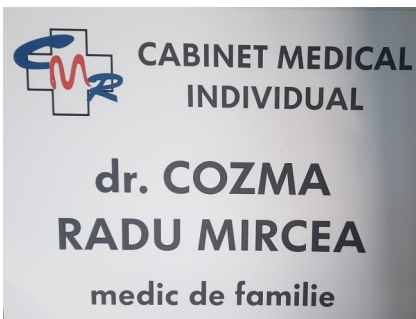
Am găsit pe colegul nostru premiant, retras în dormitor, foarte supărat și plângând. L-am întrebat ce pedeapsă a primit, de este așa de afectat. Mi-a spus că tatăl său are mare încredere în el, îl știe elev serios, îl respectă, îl va sprijini în continuare ca și până atunci și, ca să-l convingă de eforturile mari pe care le face (avea și o familie frumoasă cu mulți copii), i-a arătat palmele sale pline de bătăături și bășici. Vederea palmelor tatălui său, zdrobite de atâta muncă, l-a durut mai mult decât dacă i-ar fi aplicat o corecție. Tatăl său cred că a procedat așa, pentru că a știut că poate avea încredere în copilul său și că a fost doar un moment de rătăcire din partea lui (așa cum s-a și întâmplat).

Tatăl colegului nostru ne-a dat o lecție de om înțelept, fără prea multe vorbe și ne-a făcut să înțelegem mai bine eforturile făcute de părinți, din dragoste pentru copiii lor.

Azi, colegul nostru este un medic neurochirurg respectat și de mare succes. Este deținător al unei Policlinici private din Râmnicu Vâlcea.

Valer POP

Medicina de familie în localitatea Șanț

Situarea localității Șanț într-un areal muntos, umed, cu modificări mari de temperatură în scurt timp, pune probleme medicale locuitorilor. Aceste probleme sunt, în general, de tipul virozelor, IACRS-urilor, chiar și în timpul verii, reumatice, mai accentuate decât în zone mai calde.

În ultima perioadă „de pandemie” infecțiile respiratorii au scăzut datorită atenției mărite acordate prevenției – purtarea măștilor

de protecție, absența comunităților școlare, în schimb, bolile cronice s-au agravat din cauza fricii pacientului de a merge la spital, de a face controale periodice la medicul de specialitate și chiar la medicul de familie.

Referitor la vaccinarea anti-COVID, în localitatea Șanț populația este foarte reticentă – 300 de locuitori vaccinați prin medicul de familie și 200 la centre de vaccinare, reticența fiind datorată informării greșite de pe rețelele de socializare și a informațiilor de tipul „așa a zis cutare”.

Sfatul meu, ca medic de familie, este următorul: fiecare pacient indecis în vederea vaccinării, pentru a avea o informare corectă asupra acestei operațiuni, să se documenteze de la cei care sunt pregătiți special în acest scop, nu de pe FaceBook, nu de la TV, unde se caută doar senzaționalul și rating-ul, nu de la vecinul, apoi să decidă singur, în cunoștință de cauză, dacă se vaccinează sau nu.

În localitatea Șanț au fost vaccinate anti-COVID aproximativ 300 de persoane, cu vaccinul în doză unică Johnson & Johnson, reacțiile adverse fiind nesemnificative.

Dr. Radu Mircea COZMA

Măriuca lu' Niculai a Coșnenii și șarpele cu cap de cal

Se zice că avea Măriuca lu' Niculai a Coșnenii de pe Poderei, pe Iftinica lu' Luca Faurul, femeie plătită, în casă la țesut. Într-o seară, Niculai a plecat de-acasă și au rămas numai copiii Măriuca și Ieftinia. După ce s-a înserat au aprins lampa. Ieftinia țesea la lumina lămpii, copiii stăteau în pat, iar Măriuca făcea de cină. O terminat de făcut mâncarea și o pus ceaunul de colesă. Când mesteca în ceaun mai bine, numai ce auzi, din casă, lespede de piatră de dinaintea ușii sunând, așa cum s-ar fi prăvălit pe ea un lemn de trei cubici. Așteptă, dar în casă nu intră nimeni. Crezând că e Niculai, Măriuca strigă: „No, mă Niculai, ce pozna ai zvărit la ușă?” De știut că Niculai era un om foarte tare în sat, ridica singur un lemn în car, chiar de era de trei cubici. Nu răspunde nimeni. Mai așteptă ce așteptă, apoi Măriuca deschise ușa. Când deschide, ce să vezi? Un șarpe mare, cu cap de cal, rânjea dinții înaintea ei. Asta, de spaimă, fuge la pat, își acoperă cu mâinile copiii și rămâne țepănă acolo, ca moartă. Coleșa se arde în ceaun, în casă se face o școmârlă de numa' și fum de-l puteai tăia cu cuțitul. Ieftinia speriată și ea, se temea să iasă de după stative, să tragă ceaunul din roate. Copiii țiuiau de i-o auzit Niculai tocmai din Valea Cornii. Șarpele stătea pe lespede de piatră și razele de la ochii lui pătrundeau prin fumul de școmârlă ca două raze de foc, fix deasupra patului unde stătea femeia înțepenită peste copii.

Ieftinia își făcea cruce cu limba în gură și cu mâinile. Apare Niculai, își face și el cruce cu mâna de trei ori, apoi cu limba în gura și șarpele dispare și rămâne numai un fum negru în locul lui.

Intră Niculai în casă, iese și Ieftinia de după stative, încearcă s-o trezească pe Măriuca, dar nu reușesc. A rămas fermecată. Cineva i-a făcut ceva și a trimis șarpele cu cap de cal la ea acasă.

Ce-i de făcut? Își aduc aminte de Șofronia lu' Calistru de pe Baltă, care știa tot felul de descântece de întors fermecele de luat laptele de la vaci și alte bozgoane. No, e de mers la Șofronia, dar cum era noapte, nu se vedea nimic. Caută un fânari, îl aprind și coboară pe coastă, direct în vale, nu pe Hăzbăoaia, ci la Cârțibav, unde apele fac cruce.

Vin pe uliță, pe lângă Someș, ajung la podul Someșului, ies în sat, apoi se duc pe Baltă. Ajung acasă la Șofronia, dar era atâta de înfricoșător, de te temei a te apropia. O buhă cânta într-un pom, un mât mieuna atâta de hăd, de după casă o ieșit un capău mare, negru.

O strigă, iese baba afară, îi spun necazul și o roagă să vină să-i ajute. „Vin mintenaș, da' stați să-mi iau opincile în picioare. Avea niște opinci de ierhă, tăte crepate. Le ia în picioare, își ia o botă, o trăistuță și pleacă toți trei spre Poderei.

Când ajung în Gura Cârțibavului, lu' Niculai îi trebuia să intre pe la Avrum, să bea un pahar de jinars.

„No, lasă jinarsu', că-i culcat, amu, Avrum! Cine se scoală la miezu' nopții să-ți deie ție jinars? zise Ieftinia. Nu, că el nu mere până nu bea un pahar de jinars...”

Bate la ușă, intră Niculai la Avrum, iar Șofronia lu' Calistru și Ieftinia rămân în drum să-l aștepte.

Se face miezul nopții și numa' ce văd că apar în Gura Cârțibavului, trei capăi. Unul din sus, unul din jos, iar unul de pe Cârțibav. Nu se mușcă, numa' se miroase și apoi își văd fiecare de drumul lui.

Iese Niculai din casă și pleacă mai departe. Ajung la podul Someșului, merg pe lângă apă, ajung în fața luncii lu' Luca Căilean, se urcă întâi Ieftinia să treacă pârleazul și când să puie piciorul, gata să calce pe un mât mare, negru, culcat în cărare. „Tuluoale, ce să mă fac?” întrebă Ieftinia, spărietă. „Nu te teme!” zice Șofronia, „că nu-ți face nimic” și continuă: „Vai săracul, piț, piț, pițucu'...” și dă a-l mādări. „No, dă-ți-l în posnă pițuc, că io mă tem de el!” îi răspunde. Până la urmă trec toți trei pârleazul, urcă pe coastă, pe strâmtură și când să treacă alt pârleaz, pe Poderei, iară mâtul' cela mare, culcat în cărare. Aceeași poveste cu mâtul, ca și jos, până se văd trecuți de el și ajung în casă.

Când au intrat pe ușă, Măriuca lu' Niculai și-a și revenit. Cum?! Șofronia și-a făcut lucrarea pe drum cu capăii, cu mâtul, iar când a ajuns la casa lui Niculai, și-a terminat lucrarea, iar femeia s-a ridicat.

Culeasă de prof. Dănilă FILIPOI
de la Octavia MEZEI (Uța lui MEZEI)

Dănilă Filipoi

CU EPIGRAMA-N ȘANȚ

TRECE TIMPUL

În preajmă bătrânețea simt cum geme,
Iar anii parcă zboară-n calendar,
Amicii mei mă ocolesc de-o vreme,
Nevasta mă înșală tot mai rar.

VREME DE PANDEMIE

Slăbit, dar nu chiar în etate,
S-a-mbolnăvit și a murit
Și-atunci, la comorbiditate,
Au completat: căsătorit.

JOCURI POLITICE

În casa lor, nevasta, vrând-nevrând,
E Prim-ministru, dar, din când în când,
Primește-o moțiune de cenzură,
De regulă-aplicată peste gură.

RELAȚII DE VECINĂTATE

Vecinul meu e-un tip nociv:
Când ne certam privind răzorul,
Să-l fi văzut ce agresiv
A smuls din mâna mea toporul!

INCERTITUDINE

Copiii ăștia-mi dau idei,
Se poartă zici că nu-s ai mei;
O fi ereditar, mai știi?
Nici tata n-a avut copii.

Florin ROTARU - Buzău

EU CAPUL FAMILIEI

Printre multe stihii,
Greu lovit sunt de năpastă:
Am o groază de copii...
Și o groază de nevastă.

FETELE DE PE BULEVARD

Fetele din preajma mea
Niciodată nu-mi dau pace:
Unii n-au ce îmbrăca...
Ele n-au ce să dezbrace.

VREME VINE, VREME TRECE...

Cu soacra nu prea sunt fair-play
Și-mi cere-ntruna să accept
Că va veni și vremea ei...
Să-i vină... eu abia aștept.

NOROCUL MIRELUI

Avu o soartă norocoasă
Băiatul, la înșurătoare:
Era bogată și frumoasă...
Și-aproape, -aproape fată mare.

DECLARAȚIA CANDIDATULUI TURMENTAT

Șansele îmi sunt frumoase
Căci am stat pe la cabine
Însă după cum miroase...
Cred că m-am votat pe mine!

Nicolae BUNDURI - Brașov

AUTOEPITAFURI:

NERĂBDARE

Așa de-adâncă e tăcerea,
Și-un laptop n-am aici, o carte!
Grăbește, Doamne, Învierea,
Că eu m-am plictisit de moarte!

ULTIMA SPOVEDANIE

Ajuns, pe drumul vieții, greu,
Spre capătul predestinat,
M-am împăcat cu Dumnezeu...
În orice caz, eu L-am iertat.

O ETERNITATE?

Sub pomii străjuind cărarea,
În cripta umedă și grea,
Sunt pus de-o lună și deja
Am început să-mi pierd răbdarea...

O TÂNĂRĂ ÎL TOT VIZITEAZĂ PE UN VECIN

Citesc pe fața-i ca o floare,
Tristețe și mizerie;
Aș mângâia-o pe picioare,
Dar mi-e să nu se sperie.

LA COADĂ LA CABINETUL DOCTORULUI

Eram bolnav și pirpiriu
Și am murit la ușa sa;
Sunt supărat că nu mai știu
Cam câți mai sunt în fața mea.

Petru-Ioan GÂRDA - Cluj-Napoca

LA CUNUNIE

Rețin și-acuma jurământul
Din ziua când m-am înșurat...
În fața ei, mi-am dat cuvântul
Și nu l-am mai recuperat.

DECLARAȚIE DUPĂ ALEGERI

Sunt sincer și vă spun cinstit,
C-am stat și-am tot analizat:
Acum sunt sigur c-am ieșit,
Dar dracu' știe-n ce-am intrat!

MĂSURI NOI LA NUNȚI

Regulile de-altădată,
La mireasă, s-au schimbat:
Poate fi și-acum furată,
Dar de unul vaccinat!

IN VINO VERITAS

Că adevărul e în vin
O spune un proverb latin...
Eu nu am nici o confirmare,
Dar sunt în plină căutare.

FINALUL PETRECERII

Pe fondul muzical de dor și drag,
Bărbatul - suflet cald și afectiv -
S-a descălțat, s-o treacă peste prag,
Și-atunci l-a încălțat definitiv.

Grigore COTUL - Șanț, BN

UNUI CONFRATE

E talentat, dar ipocrit,
Mereu zâmbește-n zeflema
Și drept să spun mi s-a acrit
De pana lui... Ce pana mea!

DEFINIȚIE

Loc cu oameni cumsecade -
Care par sub tratament -
Plin de măști și mascarade:
Se numește Parlament!

LA MOARTEA UNEIA

Au înhumat-o curățel,
Iar drept omagiu, la picioare,
I-au prins doi piteni de oțel...
Că i-a plăcut să stea călare!

UN OM

Știu un om ce nu jignește
Nici acasă, nici pe stradă,
Orice-ai face îți zâmbește;
Este... omul de zăpadă!

ONOR

Când s-a prăpădit maiorul,
Subalternii - aiuriți -
Au venit să-i dea onorul
Salutând cu..."să trăiți!"

**Constantin MOLDOVAN -
Mănăstirea Humorului**

SE RESPECTĂ DISTANȚAREA?

PRIVIND SPRE STELE

Cum soțul meu se laudă cam tare,
Că-n jug, de mic a învățat a trage,
Pe Cel de Sus ar trebui să-l roage,
Să-i țină loc la Carul Mic sau... Mare.

CU SOACRA LA SALON

Când își face manichiura,
Cum deloc nu-i tace gura,
Ăsta este adevărul:
Mie-mi vine să-i fac părul.

RUGĂ

Măine, cum mi-a zis nevasta,
Vine soacra de la țară.
Doamne fă din noaptea asta,
Una, cât e cea polară!

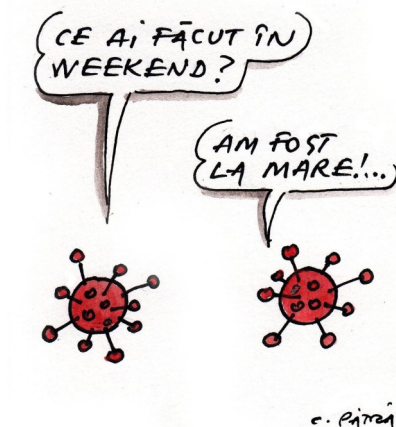
PRUDENTĂ PE LITORAL

Azi marea face valuri line,
E foarte liniștită, dar
Cum încă nu înot prea bine,
Țin lângă mine-un salvamar.

PE PLAJĂ LA MAMAIA

Privind în jurul meu atent
Ce fețe, ce comportament...
Încep a crede că se poate
Ca Darwin să fi-avut dreptate.

Adela COTUL - Șanț, BN

Caricaturi: Costel PĂTRĂȘCAN

CU EPIGRAMA-N ȘANȚ

UNUI CUPLU

Vorbe grele ei și-au spus
Într-o noapte cu eclipsă:
El – de kilograme-n plus,
Ea – de centimetri lipsă.

PRECIZARE

Eu n-am s-ajung în Rai vreodată –
O spun chiar dacă-i o rușine –
Că am vecina devotată
Și scoate tot ce-i bun din mine.

LA MOȘTENIRE

Se ceartă fii, cumnați, nepoți
Să-mpartă tot din bătătură
Și au luat, aproape toți,
Și pumni și capete în gură.

UNEI VĂDUVE

Bărbatul ei cât un dulap
S-a dus încet spre veșnicie
Și-acum e dată peste cap
De preotul din parohie.

GENEZĂ ȘI EVOLUȚIE

Domnul a făcut pământul,
Cerul, omul și lumina,
Ne-a dat ploile și vântul,
Restu-i... "Fabricat în China".

Stelică ROMANIUC - Ploiești

RĂSPLATĂ

Cuminte, știutor de carte,
Visând să-și facă viața rai,
El a ajuns, normal, departe...
Și-acum... cerșește prin Dubai!

AMORUL

Vă spun cinstit, pe legea mea,
Amoru-i fum și, deci, risipă!
De când mă-ndrăgostii lulea,
De la țigări, trecui la pipă!

FĂRĂ COMENTARII

Noi, bărbații – asta-i soarta! –
Suntem, chiar din vremea veche,
Proștii fără de pereche,
Până ne-ntâlnim... consoarta!

DIN DRAGOSTE

Nevasta are mâna plină
De băături, pe bun temei,
Că, în afaceri, din rutină,
Nu merg decât pe... mâna ei!

DESTĂINUIREA UNUI
PROFESOR

„Să fii cuminte”-mi zice soața,
Când plec la școală, dimineața:
„Să-ți lași acasă ochelarii,
Că, poate, iar te bat școlarii!”

Nică JANET - Ostroveni, Dolj

IDILĂ ÎN PARC

Pe o băncuță, lângă lac,
Stau doi îndrăgostiți stingheri;
Ea are fluturi în stomac,
El, patru mici și două beri.

RELATIVITATE!

Trece timpul pentru tineri
Mult prea iute, oameni buni,
Nu de luni și până vineri,
Cât de vineri până luni!

CINE SEAMĂNĂ, CULEGE!

Când votu-l dați precum o turmă,
Degeaba lăcrimați fierbinte:
Nu poate mintea de pe urmă
Regla prostia dinainte!

NAȚIONALĂ DE FOTBAL
CAUTĂ SCUZE...

La fotbal cum nu mai avem victorii,
Ca ipoteză clară și profundă,
De vină nicidecum nu-s jucătorii,
Ci mingea, care este prea rotundă!

MARINARI

Ei sunt veșnic mușteriii
Unor bărfe de import:
Își deosebesc copiii
După vorbă, după... port!

Laurențiu GHÎȚĂ - București

REGRETE TÂRZII

Acum când viața mi s-a scurs,
În cimitir iau locu-n fine.
Păcat că nu s-a dat concurs,
Erau... destui mai "buni" ca mine.

CĂSĂTORIE LA VÂRSTA
A TREIA

M-am însurat cu-o tinerică,
Blondină, mică, elegantă
Și unde merge una mică
Cred c-ar mai merge și-o amantă!

RUGĂ PENTRU VENIREA PLOII

Dacă fiii-ți recunoști,
Doamne, mila ta ți-arată
Și cum ai plouat cu proști,
Dă și-o ploaie-adevărată.

ION CREANGĂ ȘI EU

Pe ale scrisului alei
Asemănarea noastră-i crasă:
El e cu "Pupăza din tei",
Eu sunt cu... pupăza din casă!

OLTEANUL NAVETIST

În tren, olteanul e ca râia,
Dar vorba lui o să vă placă,
El merge doar cu clasa-ntâia...
Pe-a doua n-a mai vrut s-o facă!

Nichi URSEI - Râmnicu Vâlcea

Epigramiști bistrițeni

UNUI VANITOS

Ungându-și freza cu mult gel,
O frică pare să-l cuprindă:
Fiind așa de plin de el,
Nu mai încape în... oglindă!

VEGETARIANISMUL
ȘI RISCURILE LUI

Adam, convins de Eva, într-o toamnă,
A îmbucat un măr de ea cules
Și de atunci o lume îl condamnă...
(Vedeți ce fac și fructele-n exces?).

PASIUNE ARZĂTOARE

Iubirea lor a început la munte
Și-o vară-a ars fierbinte, ca un foc,
Apoi s-a stins, nu intru-n amănunte,
Oricum era la stadiul de chiștoc!

PROMOVARE

Azi la birou, o-ntreagă tevatură :
Pe șeful meu l-au dat subit afară
Și-am preluat deja pe semnătură
Dosarele și... noua secretară!

COD PORTOCALIU DE
CANICULĂ

Văzând prognoza asta sumbră,
Constat cum scapă cine vrea:
Cei grijulii trag toți la umbră,
Cei fără grijă... la măsă!

Grigore CHITUL - Bistrița

SCHIMBAREA OREI

Bate vântu-acestei toamne,
Ceasurile-și fac seppuku,
Numai soțul unei doamne
Vrea să i se schimbe cucu!

ÎNGRIJORARE

Eu țin casa încuiată
Că mi-e teamă, oameni buni,
Soacră-mea e îngropată,
Dar s-au mai văzut minuni!

NEHOTĂRÂRE

Îndemnat de toți să fie
Însurat la casa lui,
Se gândea să-și ia soție
Însă nu știa pe-a cui.

PILULA ALBASTRĂ

Pentru-a fi potent, nea Sile,
După ce-a văzut un spot,
A luat vreo cinci pastile
Și s-a întărit... de tot!

DRAGOSTE LA NEBUNIE

Văzând-o plină de iubire,
Înflăcărată ca o torță,
Și-a comandat costum de mire
Și două, trei cămăși... de forță!

Radu IVAN - Bistrița

DE CÂTE FELURI
SUNT FEMEILE

Le-mpart amicii întrebați,
În tinerele și slăbuțe,
În tinere dar mai plinuțe
Și-n... „Vai, ce bine arătați!”

REMEDIU PENTRU
REUMATISM

Reumatismu-i boala care –
V-o pun pe tot ce am mai sfânt –
O vindeci c-o împachetare
La doi-trei metri sub pământ.

ÎN PARLAMENT

Cu prietenie-adâncă
La recepții beau, mănâncă...
Dar în plen, de obicei,
Se mănâncă între ei.

VREM NOROC

Mulți vorbesc de neamu’ nost’
Că e hoț,sărac și prost...
Vrem de-aceea,în tandem,
Proști să fim, noroc s-avem.

PROGRESUL MEDICINEI

Mă dezbrăca la 20 de ani
Domn’ doctor și-mi lua și bani;
Acum, la 65, nu dau un leu,
Citește boala de pe chipul meu.

Elena LEACH - Sângeorz-Băi

AMINTIRI

Cuceriri au fost din plin,
Însa când privești în spate,
Cel mi des în minte-ți vin
Întâlnirile... ratate!

ACCIDENT

A-nțeles dintr-o privire...
Soacra șanse nu mai are.
La așa nenorocire,
Bucuria-i foarte mare!

LEGE NOUĂ

În plen votară deputații
Și de acord au fost cu toții:
La naștere s-asiste soții,
În vizită să vină tații!

DESTIN

Nu și-a găsit în viață nici un rost...
Bețiv, curvar și hoț la drumul mare
Și ce să vezi?, aflăm la-nmormântare
Ce om de treabă și ce bun a fost...

CONSOLARE

Aleargă, la epuizare,
Prin ger, furtună, timp frumos...
Și are-o dulce consolare:
De-o fi, să moară sănătos!

Alexandru OLTEAN - Bistrița

Epigramiști clujeni

SECHELĂ

Mă doare fiecare os
Și umblu-ngrozitor de greu,
Da-i mulțumesc lui Dumnezeu
Că am bastonul sănătos.

Eugen ALBU

LA MARE...

...A intrat o divă-n apă,
Iar bărbatii - cum li-i felul -
S-au temut că o să-nceapă
A se ridica... nivelul.

Ștefan CIOCIANU

LA MARE

Stau la plajă și nămol
Oameni dornici de natură;
Unii sunt cu trupul gol,
Alții-s plini de băutură.

Octavian CORDOȘ

ÎNTELEPCIUNEA VÂRSTEI

Cum totul fac doar cu teme
Și-acum mă uit după femei,
Că altfel poți să judeci treaba
Atuncea când te uiți degeaba.

Gavril MOISA

SENILITATE

Rătăcesc printre-amintiri,
Mintea nu mă mai ajută,
Iar din primele iubiri
Nu mai știu... decât vreo sută.

Radu PĂCURAR

RUGĂMINTE

Să nu îmi cereți vreo țigară,
Cum fac amicii mei, la țară,
Că de o vreme m-am lăsat
De dat.

Emil Felician BODEA

SEMNELE BĂTRÂNEȚII

Ajungî o vârstă când dispare
Oricare urmă de confort,
Când tot ce este viu te doare
Și tot ce nu te doare-i ...mort!

Gheorghe CIREAP

MOTIVAȚIE

La vaccin m-am dus cu soața
Și cu cei mai buni amici;
Frica mi-a trecut și greața
Că știam că se dau mici.

Eugen Emil COȚA

LA EXTERNARE

I-au făcut și epicriza,
Jos la Chirurgie Doi
Și-au semnat, au pus și viza
Pentru Lumea de Apoi!

Gavril NECIU

LITORAL DOTAT

Pe căldura mult prea mare,
Chioșcul salvator apare! -
Ce-aveți rece pe aici?
Suc sau bere? - Niște mici!

Mihai TEOGNOSTE

Poezie		Nimic nu contează...		Ce este haiku-ul?		cataractă – parcă toți oamenii au intrat în ceață	
Promisiune Din mine va crește pădurea, Din mine va ninge un sfânt, Din litere spuse aiurea, Voi scrie Întâiul Cuvânt. Din mine-o să iște o lume, Din mine-o să curgă eroi, Din mine vei scrie un nume Ce-ai vrea să-l purtăm amândoi. Din mine-o să-ntind rădăcini, Din mine petale în vânt, Din mine coroana de spini, Din mine... când fi-voi pământ. Grigore COTUL		Ia arcul, săgeata, grenada și tunul Ia pușca iubire și fă-te încoace... Și dă tot ce poți și fă ce vei face Și pușcă-i pe toți să rămână nici unul. Sunt flori până-n ușă și-i plin în odaie, Șampanii pocnesc și se cară din sticle Nici chiar Veronica, nevasta lui Micle N-a fost mai dorită și nici mai bălaie. Ia arcul, săgeata și ia-te pe tine Aruncă-te-n ghete și-n haina de fâș Mergi drept ca Viteazul, uitându-te căș La cârdul de vechi ori mai noi colombine, Și vino degrabă și vino pâș-pâș. Nimic nu contează... Contează pe mine.		Un autor de haiku se numește «haijin». La 19 martie 1991 s-a constituit Societatea Română de Haiku. Dau, mai jos, câteva exemple de haiku-uri, ale căror autor sunt: plouă cu soare – cântărind curcubeul cumpăna fântânii de dimineață pe coaja copacului urme – melcul nicăieri petece de omăt – un ghiocel vecin cu o brândușă zi de pensionare – în magazin nu mai sunt cârje de vânzare		ordine în pod – printre ziare îngălbenite abecedarul meu a început școala – pe tobogan alunecă două ghiozdane pășind neatent – sub talpa pantofului coada șopârlei supraveghere video – după colțul perdelei ochii curioși se anunță polei – bunica verifică cenușa din sobă pauză de prânz – o buburuză trecând pe tăișul coasei tăind ceapă – după soțul bătaș încă o lacrimă sacul spart – de acasă la moară dără de grăunțe reciclare – roata carului făcută candelabru	
Rondelul cailor Nu mai miroase șesu-a cai Și hamurile-mi par hilare, Copite-aud în depărtare... Toți sfinții sunt călare-n Rai. Focoase iepe – păr bălai, Roteau pământu-n fuga mare; Nu mai miroase șesu-a cai Și hamurile-mi par hilare! Azi, singur, fără de alai, Mă simt cuprins de disperare, Cu ochi mijiți privesc în zare Și urlu peste lume: Vai, Nu mai miroase șesu-a cai! Radu IVAN		Iertați-mă! (sonet dedus) N-o să mai cânt, vă las în sfânta pace, iertăți-mi glasul ars și cobza spartă, v-am deranjat destul cu strâmba-mi artă, cântați-mi voi, voi fi doar cel ce tace. Uitați-mi versul, proza cea deșartă, rostirea declamată și tenace, v-am obosit cu slovele-mi posace și datul meu frunțuș din poartă-n poartă. V-am plictisit și-mi cer din nou iertare, promit solemn că n-am să mai greșesc, mă-mbrac în pelerina de plecare și-n zâmbetu-mi târziu copilăresc. Poftiți, vă rog, în locul meu cel mare, că eu mă duc, de-acum, să-mbătrânesc. Daniel BRATU		Gânduri... (sonet retrogradus) Când suntem măcinați de întrebări, Cu lacrimi mari ce ni se sparg sub pleoape, Să nu lăsăm tristețea să ne-ngroape Căci nu e timp de plâns și renunțări. Desigur, va ajunge să ne scape De toate-aceste grele încercări ACEL ce ne veghează-n supărări, Știind și când - și cum - să fie-aproape. Oricât ar fi viața de ciudată Speranța să nu moară niciodată: Avem atâtea visuri de-mplinit! Știind că ne iubește Dumnezeu, Nimic nu poate fi atât de greu În Universu-acesta infinit. ..... În Universu-acesta infinit Nimic nu poate fi atât de greu Știind că ne iubește Dumnezeu: Avem atâtea visuri de-mplinit! Speranța să nu moară niciodată, Oricât ar fi viața de ciudată; Știind și când - și cum - să fie-aproape, ACEL ce ne veghează-n supărări De toate-aceste grele încercări Desigur, va ajunge să ne scape Căci nu e timp de plâns și renunțări. Să nu lăsăm tristețea să ne-ngroape, Cu lacrimi mari, ce ni se sparg sub pleoape, Când suntem măcinați de întrebări. Constantin MOLDOVAN			
Poeții sunt cei mai grozavi amanți te îmbracă în iluzii te dezbracă la orice oră îți învață pe de rost carnea sângele strigătul te traversează ca pe anotimpuri sunt mereu tineri frumoși cu degetele moi ca iarba îți ating zilele noptile adevărul poetii sunt cei mai grozavi amanți cuvintele lor vindecă rănila adânci ard până și ultimul gând sinucigaș rătăcit prin mințile bolnave te îmbracă în iluzii te dezbracă la orice oră cu buze fierbinți caută adevărul din carnea ta poetii sunt cei mai grozavi amanți se taie în forme perfecte stabilesc întotdeauna conexiuni aleargă desculți prin sufletul tău așa sunt poeții grozavi cu mâinile lor subțiri sapă șanțuri adânci în carnea ta netezesc cuvintele îngenunchează și se roagă la fiecare muză ca la un Dumnezeu bine-cunoscut Any DRĂGOIANU				Crăciunul fiului rățacitor Aș porni să colind, peste dealuri, hai-hui, Aș deschide, acasă, și poarta și tinda, Dar în satul natal tata nu-i, mama nu-i, N-are cine, la geam, să-mi asculte colinda. Tata nu-i să-mi mai pună o dată-n pahar, Mama nu-i să mă-mbie din nou cu sarmale, Este gol, prăbușit și bătrânul hambar, Iar ograda pustie m-ar umple de jale. Nu sunt vaci, nu sunt oi, nu sunt porci, nici găini, În cuptor n-are cine o pâine să facă, Gardu-i rupt, podu-i rupt și vecinii străini, Chiar fântâna din curte, de-o vreme, e seacă. Nici în pod, peste grinzi, nu atârnă cârnați, Către pivniță scara cea veche-i oloagă, Nu-s în vasele-adânci castraveții murați, Din butoaiele vechi a rămas doar o doagă. Nici zăpadă nu-i azi prin grădini și pe drum, Nu-s copiii cu sâni pe deal să exulte, Aș porni cu colindul spre casă, acum, Dar acum e târziu, n-are cine s-asculte... Petru-Ioan GÂRDA			

Istorie

LOCUITORI DIN COMUNA ȘANȚ
(RODNA NOUĂ) PARTICIPANȚI
LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

În timpul Primului Război Mondial din Comitatul Bistrița-Năsăud au fost mobilizați un număr de 15.004 locuitori români, dintre care 2.926 locuitori (19,50 % din locuitorii români mobilizați) și-au pierdut viața, 728 (4,85 %) au rămas invalizi, iar 1.052 (7,01 %) au fost răniți sau bolnavi. Dintre cei 2.926 locuitori care și-au pierdut viața, un număr de 1.478 locuitori (9,85 % din locuitorii români mobilizați) au încetat din viață în timpul luptelor de pe front, 437 (2,91 %) și-au pierdut viața în detenție, în pibegie, în urma bolilor contactate sau a rănilor primite, iar 1.011 au dispărut (6,73 %)¹.

Între locuitorii români din Comitatul Bistrița-Năsăud care au participat la Primul Război Mondial s-au numărat și cei din comuna Șanț. Astfel, din cei 1.885 de locuitori români care trăiau în anul 1910 în comuna Șanț², în Primul Război Mondial au fost mobilizați un număr de 428 de locuitori români (22,70 % din totalul populației românești). Dintre aceștia, un număr de 323 locuitori au fost mobilizați la partea activă și trimiși pe front, iar 105 locuitori au fost mobilizați la partea sedentară, pentru servicii auxiliare, sau mobilizați pe loc. Din cei 428 de locuitori români mobilizați, un număr de 72 de locuitori (16,82 % din locuitorii români mobilizați) și-au pierdut viața, 11 (2,57 %) au rămas invalizi, iar 7 (1,63 %) au fost răniți. Dintre cei 72 de locuitori care și-au pierdut viața, un număr de 49 locuitori (11,44 % din locuitorii români mobilizați) au încetat din viață în timpul luptelor de pe front, 12 (2,80 %) și-au pierdut viața în detenție, în pibegie, în urma bolilor contactate sau a rănilor primite, iar 11 au dispărut (2,57 %). În urma celor 72 de locuitori care și-au pierdut viața au rămas 19 văduve și 49 orfani de război³.

În timpul Primului Război Mondial românii din Transilvania au fost mobilizați în număr mare, iar majoritatea dintre aceștia au fost trimiși în linia întâi a frontului, în sectoarele cele mai expuse. Primul Război Mondial a constituit pentru guvernul de la Budapesta un bun prilej pentru a micșora numărul românilor din Transilvania. Obsesia guvernului maghiar era să inverseze raportul de populație din Transilvania, astfel încât maghiarii să devină majoritari.

Numărul locuitorilor români din comuna Șanț care și-au pierdut viața în timpul luptelor de pe front raportat la numărul total al românilor mobilizați a fost mai mare față de cel din Comitatul Bistrița-Năsăud (11,44 % în comuna Șanț față de 9,85 % în Comitatul Bistrița-Năsăud). Locuitorii români din comuna Șanț mobilizați pe front au luptat cu vitejie. Ei s-au numărat printre cei mai decorați locuitori români din comunele Comitatului Bistrița-Năsăud, situându-se pe locul al doilea, cu 128 de decorații primite, fiind depășiți doar de locuitorii români din comuna Feldru, cu 155 de decorații. Locuitorii români din comuna Șanț, ca și cei din întreaga Transilvanie, și-au făcut datoria față de statul de care aparțineau. Nu a fost vina lor pentru că s-au născut în Imperiul austro-ungar. Ei au luptat pentru împărat, nu pentru Ungaria. Împăratul renunțase însă la o parte din imperiul său, el rămânând doar un suveran nominal peste partea de est a acestuia, aflată sub conducerea guvernului de la Budapesta.

La pierderile umane suferite de locuitorii români din comuna Șanț în timpul Primului Război Mondial s-au adăugat cele materiale. Autoritățile austro-ungare i-au obligat pe locuitorii români să presteze muncă în favoarea armatei austro-ungare, au efectuat rechiziții de cereale, animale, metale și în general de orice obiecte considerate folositoare pentru efortul de război, au solicitat participarea cetățenilor la împrumuturile de război, au organizat colecte de metale, obiecte de vestimentație și cazarmament, plante medicinale și bani pentru necesitățile militare.

Cele mai numeroase contribuții ale românilor din localitățile Comitatului Bistrița-Năsăud, în afară de orașul Bistrița, au provenit din comuna Șanț, care a contribuit cu o sumă echivalentă cu 250.000 de lei⁴.

La 11 iulie 1916 autoritățile austro-ungare au preluat de la bisericile din comuna Șanț un număr de patru clopote, cu o greutate totală de 873 de kg⁵.

Pentru aprovizionarea ritmică a frontului cu arme, muniție, alimente și echipamente, evacuarea răniților, facilitarea mișcărilor de trupe, care, în funcție de necesitățile momentului, trebuiau să se deplaseze rapid, pe distanțe mari, dintr-un loc în altul, sistemele de transport rutier și feroviar

trebuiau întreținute în condiții de exploatare intensă și de multe ori trebuiau extinse în direcțiile cerute de desfășurarea operațiunilor militare. Pentru aceasta, statul trebuia să dispună de ingineri de specialitate și de fabrici producătoare de mijloace de transport, cum erau locomotivele, camioanele, remorcile, capabile să le producă în cantități cerute de necesitățile războiului.

La lucrările executate pentru construcția căii ferate Ilva Mică – Vatra Dornei, folosită pentru susținerea trupelor austro-ungare care luptau pe frontul din Bucovina și Galiția, a lucrat în anul 1917 și locotenentul inginer Eneas Grapini, din comuna Șanț, care obținuse diploma de inginer pentru construcții civile și arhitectură la Politehnica din Budapesta⁶.

Dorin DOLOGA
Alexandru DĂRĂBAN

TABLOU NOMINAL

cu locuitorii români din Șanț (Rodna Nouă) care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și cei decorați

Nr. crt.	Numele și prenumele	Născut în comuna	Ocupația civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia
1	Licinius Grapini	Rodna Nouă	Medicinist	caporal	-
2	Eneas Grapini	idem	Inginer	-	-
3	Octavian Moisil	idem	Econom	sergent	Bronz
4	Gavril Timiș	idem	Plugar	soldat	-
5	Ion Popârțac	idem	Plugar	soldat	-
6	Gerasim Popârțac	idem	Plugar	soldat	-
7	Roșu Grapini	idem	Voluntar	sublocotenent	-
8	Pompei Grapini	idem	Plugar	soldat	Carol
9	Victor Grapini	idem	Plugar	soldat	Carol
10	Traian Grapini	idem	Plugar	soldat	-
11	Simion Pop	idem	Plugar	soldat	-
12	Ion Cuibuș	idem	Plugar	soldat	-
13	George Hațicu	idem	Plugar	soldat	-
14	Pompei Sas	idem	Plugar	soldat	-
15	Zaharia Sas	idem	Plugar	soldat	-
16	Emil Grapini	idem	Plugar	soldat	Carol
17	Grigore Sas	idem	Plugar	soldat	-
18	Sevestian L. Moisil	idem	Plugar	soldat	-
19	George Popârțac	idem	Plugar	soldat	-
20	Florian Popârțac	idem	Plugar	soldat	-
21	Avram Popârțac	idem	Plugar	soldat	-
22	Anton Morozan	idem	Plugar	soldat	-
23	Sivestru Morozan	idem	Econom	soldat	Bronz
24	Atanasiu Morozan	idem	Econom	soldat	Bronz
25	Iacob Morozan	idem	Econom	soldat	-
26	Sever Cotul	idem	Econom	soldat	-
27	Nistor Cotul	idem	Econom	soldat	-
28	Grigore Grapini	idem	Econom	caporal	Bronz
29	George Olariu	idem	Econom	soldat	-
30	Cifor S. Olariu	idem	Econom	soldat	-
31	Ion Timiș	idem	Econom	soldat	-
32	Ștefan Crețu	idem	Econom	soldat	-
33	Ion Marte	idem	Econom	soldat	-
34	Florian Marte	idem	Econom	caporal	-
35	Visarion Marte	idem	Econom	soldat	Bronz
36	Anton Marte	idem	Econom	soldat	Bronz
37	Andrei Pătrășcan	idem	Econom	soldat	-
38	Foca Todosă	idem	Econom	soldat	Bronz
39	Constantin Todosă	idem	Econom	soldat	Bronz
40	Tănăsă Filipoi	idem	Econom	soldat	-
41	Pantelimon Pătrășcan	idem	Econom	soldat	Carol
42	Florian Cotul	idem	Econom	soldat	Bronz
43	Atanasiu Cotul	idem	Econom	soldat	-
44	Mihăilă Cotul	idem	Econom	sergent	-
45	Ilie Cotul	idem	Econom	soldat	-
46	Cifor Șot	idem	Econom	soldat	-
47	Sevestian Sasu	idem	Econom	soldat	-
48	Ștefan Filipoi	idem	Econom	soldat	Carol
49	Arsente Filipoi	idem	Econom	soldat	-
50	Leonte Popârțac	idem	Econom	soldat	-
51	Iosif Popârțac	idem	Econom	soldat	Bronz
52	Popârțac Alexandru	idem	Econom	soldat	Bronz
53	Sevestian Moisil	idem	Econom	sergent	Argint cl. I
54	Miron Tascu	idem	Econom	soldat	Argint cl. I
55	Vasile Tascu	idem	Econom	soldat	-
56	Ștefan Grapini	idem	Econom	soldat	-
57	Clement Grapini	idem	Econom	soldat	-
58	Nechita Marte	idem	Econom	soldat	Bronz
59	Artene Vogaita	idem	Econom	soldat	-
60	Andron Colția	idem	Econom	soldat	-

¹ Alexandru Bucur, Vasile Mărculeț, „Participarea românilor din fostul județ Bistrița-Năsăud la Primul Război Mondial (1914-1918)”, în Corneliu Gaiu, Lavinia Moldovan, Radu Zăgreanu, George G. Marinescu, Virgil Mureșan, Horațiu Bodale (redactori), *Revista Bistriței*, vol. XXXII, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2018, p. 171.

² Traian Rotariu (coordonator), *Recensământul din 1910. Transilvania*, Editura Staff, București, 1999, p. 173.

³ Arhivele Naționale Bistrița (în continuare ANB), *Fond personal Leon Bancu*, dosar 1, f. 1.

⁴ Alexandru Bucur, Vasile Mărculeț, *op. cit.*, p. 172.

⁵ ANB, *fond Oficiul parohial greco-catolic Șanț*, dosar 13, f. 118.

⁶ Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva. Memoria prezentului*, vol. V, Bistrița, 1984, p. 365.

61	Calistru Adam	idem	Econom	soldat	-
62	Vasile I. Roman	idem	Econom	soldat	-
63	Maxim Roman	idem	Econom	soldat	-
64	V. Bumbul	idem	Econom	soldat	-
65	Filip Dănilă	idem	Econom	soldat	-
66	Constantin Sneatra	idem	Econom	soldat	-
67	George Tariția	idem	Econom	soldat	-
68	Pavel Danciu	idem	Econom	soldat	-
69	Alexa Moldovan	idem	Econom	soldat	-
70	Cifor M. Olariu	idem	Econom	soldat	Carol Argint cl. II
71	Visarion Olariu	idem	Econom	soldat	Bronz
72	Octavian Ilieș	idem	Econom	sergent	-
73	Damian Olariu	idem	Econom	soldat	-
74	Gavril Olariu	idem	Econom	soldat	-
75	Petru Olariu	idem	Econom	soldat	-
76	Nechita Olariu	idem	Econom	soldat	-
77	Donisa Scripeț	idem	Econom	soldat	-
78	Toma Scripețiu	idem	Econom	caporal	Carol
79	Dumitru Scripeț	idem	Econom	caporal	Bronz
80	Ion Cotu	idem	Econom	caporal	Bronz
81	Mitrofan Cotu	idem	Econom	caporal	-
82	Teofil Cotu	idem	Econom	caporal	Bronz
83	Niculai Popârțac	idem	Econom	soldat	Carol
84	George D. Cotu	idem	Econom	caporal	Carol
85	Valer Popârțac	idem	Econom	soldat	-
86	Iosif Popârțac	idem	Econom	soldat	Bronz
87	Alexandru Popârțac	idem	Econom	soldat	-
88	Octavian Popârțac	idem	Econom	soldat	Bronz
89	Foca Câmpan	idem	Econom	soldat	-
90	Gavril Popârțac	idem	Econom	soldat	-
91	Emanoil Pătrășcan	idem	Econom	caporal	Argint cl. II
92	Gavril Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
93	Filon Cotu	idem	Econom	soldat	-
94	Ștefan Cotu	idem	Econom	soldat	-
95	Sidor Nataris	idem	Econom	soldat	-
96	Domițian Nataris	idem	Econom	soldat	-
97	Ieronim Cotu	idem	Econom	soldat	-
98	Dumitru Cotu	idem	Econom	sergent	Carol Bronz
99	Luca Cotu	idem	Econom	caporal	Carol Bronz
100	Avram Cotu	idem	Econom	sergent	Carol Bronz
101	Grigore Cotu	idem	Econom	sergent	-
102	Mih. Cicsa	idem	Econom	plutonier	Argint cl. II Bronz
103	Gavril Cicsa	idem	Econom	soldat	-
104	Filon Cicsa	idem	Econom	soldat	Bronz
105	Alexandru Cotu	idem	Econom	soldat	-
106	Florian Cotu	idem	Econom	soldat	Bronz
107	Alexandru Danciu	idem	Econom	soldat	Bronz
108	Ion Borza	idem	Econom	soldat	-
109	Carp Cîncă	idem	Econom	soldat	-
110	Vasile C. Roman	idem	Econom	soldat	-
111	Login Acu	idem	Econom	soldat	-
112	Ion Pahone	idem	Econom	soldat	Bronz
113	Ion Cîncă	idem	Econom	soldat	-
114	George Buta	idem	Econom	soldat	-
115	Nechita Gabor	idem	Econom	soldat	-
116	Simion Buta	idem	Econom	soldat	-
117	Maxim Adam	idem	Econom	soldat	-
118	Vasile Stoica	idem	Econom	soldat	-
119	Macariu Lacatăș	idem	Econom	soldat	-
120	Dănilă Adam	idem	Econom	soldat	-
121	Simion Onul	idem	Econom	soldat	-
122	Macedon Onul	idem	Econom	soldat	-
123	Istrate Onul	idem	Econom	soldat	-
124	Partene Luchi	idem	Econom	sergent	Bronz
125	Macedon Luchi	idem	Econom	soldat	Carol
126	Ion Sucala	idem	Econom	soldat	Bronz
127	Macedon Sucala	idem	Econom	soldat	Bronz
128	Ilie P. Pătrășcan	idem	Econom	soldat	-
129	Ilisie C. Pătrășcan	idem	Econom	soldat	Argint cl. II
130	Ion Popârțac	idem	Econom	soldat	-
131	Vartolomei Moisil	idem	Econom	soldat	-
132	Constantin Isipu	idem	Econom	soldat	-
133	Carp Gabor	idem	Econom	soldat	-
134	Grigore A. Cotul	idem	Econom	soldat	-
135	Onisim Cotul	idem	Econom	soldat	-
136	Damian Iugan	idem	Econom	soldat	-
137	Pantelimon Frunză	idem	Econom	caporal	Carol
138	Tudor Filipoi	idem	Econom	sergent	Bronz
139	Grigore Pop Nistor	idem	Econom	soldat	Bronz
140	Octavian Grapa	idem	Econom	soldat	-
141	Ion Sidor Filipoi	idem	Econom	soldat	Bronz
142	Todor Nistor	idem	Econom	soldat	-
143	Donisiu Cotul	idem	Econom	soldat	-
144	Florian D. Cotul	idem	Econom	caporal	Carol
145	Ștefan Cotros	idem	Econom	soldat	-
146	Nic. P. Cotul	idem	Econom	soldat	-
147	Ilisie Popârțac	idem	Econom	soldat	-
148	Iustin Pătrășcan	idem	Econom	caporal	Bronz
149	Solomon Filipoi	idem	Econom	soldat	Bronz
150	Clement Filipoi	idem	Econom	soldat	Bronz
151	Macedon Filipoi	idem	Econom	soldat	Bronz
152	Grig. Flămând	idem	Econom	soldat	-

153	Donisa Flămând	idem	Econom	soldat	-
154	Ion O. Sas	idem	Econom	caporal	Bronz
155	Alexandru Mihai	idem	Econom	soldat	-
156	Filip Mihai	idem	Econom	caporal	Bronz
157	Roman Mihai	idem	Econom	soldat	-
158	Larion Șirlincan	idem	Econom	plutonier	Carol
159	Valer Sângeorzan	idem	Econom	soldat	Bronz
160	Florian Șot	idem	Econom	caporal	-
161	Grigore Șot	idem	Econom	soldat	Bronz
162	Iacob Pomohaciu	idem	Econom	plutonier	-
163	Octavian Pomohaciu	idem	Econom	plutonier	Bronz
164	Ilie Pomohaciu	idem	Econom	caporal	Carol
165	Ion Nataris	idem	Econom	infirmier	-
166	Nicolae Bănuțiu	idem	Econom	soldat	-
167	Mihai Nataris	idem	Econom	soldat	-
168	Pantilimon Nataris	idem	Econom	soldat	-
169	Eliseu Nataris	idem	Econom	soldat	-
170	Petru Filipoi	idem	Econom	plutonier	Bronz
171	Simion Bindiu	idem	Econom	soldat	-
172	Florian Bindiu	idem	Econom	plutonier	Carol
173	Alkexandru Bindiu	idem	Econom	soldat	-
174	Florian Sângeorzan	idem	Econom	plutonier	Carol
175	Onisim Sângeorzan	idem	Econom	sergent	Carol Argint
176	Pamfilii Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
177	Ion Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
178	Lazar Șot	idem	Econom	caporal	Bronz
179	Mihail Grapini	idem	Econom	soldat	-
180	Ambrosiu Grapini	idem	Econom	plutonier	Bronz
181	Florian Grapini	idem	Econom	plutonier	Bronz
182	Ioachim Cotul	idem	Econom	plutonier	Carol
183	David Nistor	idem	Econom	soldat	-
184	Pantilimon Pop	idem	Econom	caporal	Bronz
185	Ștefan Varga	idem	Econom	soldat	-
186	Alexandru Olariu	idem	Econom	caporal	Carol
187	Octavian Olariu	idem	Econom	caporal	Carol
188	Florian Șteopan	idem	Econom	caporal	Bronz
189	Vasile Tamaș	idem	Învățător	sublocotenent	Carol Argint
190	Ion Sas	idem	Econom	caporal	Argint
191	Iacob Sas	idem	Econom	soldat	Bronz
192	Ioachim Sas	idem	Econom	soldat	Bronz
193	Vasile Sas	idem	Econom	soldat	Bronz
194	Lazar Sas	idem	Econom	soldat	-
195	Alexa Domide	idem	Econom	soldat	-
196	Andron Filipoi	idem	Econom	soldat	-
197	Solomon Filipoi	idem	Econom	soldat	-
198	Artene Ilieș	idem	Econom	sergent	Carol Bronz
199	Ilie L. Pătrășcan	idem	Econom	sergent	-
200	Teofil Pătrășcan	idem	Econom	sergent	Carol
201	Damian Pătrășcan	idem	Econom	soldat	-
202	George Olariu	idem	Econom	sergent	-
203	Florian Căilean	idem	Econom	caporal	Carol
204	Pavel Pătrășcan	idem	Econom	caporal	-
205	Nicolai Grapini	idem	Econom	caporal	-
206	Anton Grapini	idem	Econom	soldat	-
207	Sever Moisil	idem	Econom	caporal	Bronz
208	Ștefan Pop	idem	Econom	caporal	Bronz
209	Condrate Pătrășcan	idem	Econom	soldat	-
210	Vasile Scripeț	idem	Econom	soldat	-
211	Avram Mihai	idem	Econom	soldat	Bronz
212	Dpnilă Câmpan	idem	Econom	soldat	-
213	Sevestian Filipoi	idem	Econom	soldat	-
214	Grigore Câmpan	idem	Econom	soldat	-
215	Adrian Câmpan	idem	Econom	soldat	-
216	Timoteiu Câmpan	idem	Econom	caporal	Carol
217	Scridon Câmpan	idem	Econom	caporal	Carol
218	Florian Câmpan	idem	Econom	caporal	Carol
219	Vasile Câmpan	idem	Econom	soldat	-
220	Vasile Grapini	idem	Econom	soldat	-
221	Gerasim Oniga	idem	Econom	soldat	-
222	Ioachim Oniga	idem	Econom	soldat	-
223	Clement Gabor	idem	Econom	soldat	-
224	Alexandru Gabor	idem	Econom	soldat	-
225	Login Oniga	idem	Econom	soldat	-
226	Andrei Oniga	idem	Econom	soldat	-
227	Filimon Oniga	idem	Econom	soldat	-
228	Iosif Nergheș	idem	Econom	soldat	-
229	Alexa Luca	idem	Econom	soldat	-
230	Domițian Pop	idem	Econom	soldat	-
231	Octavian Pop	idem	Econom	caporal	Carol
232	Timotei Pop	idem	Econom	soldat	-
233	Larion Pop	idem	Econom	soldat	Carol
234	Vasile Cristea	idem	Econom	soldat	Bronz
235	Vasile Pătrășcan	idem	Econom	plutonier	Bronz Carol
236	George Iugan	idem	Econom	plutonier	Bronz Carol
237	Gerasim Timiș	idem	Econom	soldat	Bronz
238	Dumitru Timiș	idem	Econom	soldat	-
239	Solovăstru Mihai	idem	Econom	soldat	-
240	Ambrosiu Mihai	idem	Econom	caporal	Carol
241	Iosif Sfrângeu	idem	Econom	soldat	Argint cl. II
242	Pantelimon Olariu	idem	Econom	soldat	-
243	Anton Șot	idem	Econom	soldat	Bronz
244	Matei Pop	idem	Econom	soldat	-
245	Foca Nistor	idem	Econom	soldat	Bronz
246	Pavel Nistor	idem	Econom	soldat	-

247	Ion Anca	idem	Econom	soldat	-
248	Florian Anca	idem	Econom	soldat	-
249	Ion Domide	idem	Econom	soldat	-
250	Alexandru Domide	idem	Econom	soldat	Carol
251	Pantelimon Domide	idem	Econom	soldat	-
252	Simion Domide	idem	Econom	soldat	-
253	Dionisie Domide	idem	Econom	soldat	-
254	Ieronim Șot	idem	Econom	soldat	-
255	Victor Mihai	idem	Econom	caporal	Argint Carol
256	Vasile Șot	idem	Econom	soldat	-
257	Valeriu Pop	idem	Econom	soldat	-
258	Victor Pop	idem	Econom	soldat	-
259	Florian Pop	idem	Econom	soldat	-
260	Maxim Polacu	idem	Econom	soldat	-
261	Ioachim Domide	idem	Econom	soldat	-
262	Maței Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
263	Grigore Octoan	idem	Econom	soldat	-
264	Mihai Carafa	idem	Econom	soldat	-
265	Ștefan Natariș	idem	Econom	soldat	-
266	Gerasim Natariș	idem	Econom	soldat	-
267	George Carafa	idem	Econom	soldat	-
268	Larion Filipoi	idem	Econom	soldat	-
269	Ion C. Iugan	idem	Econom	soldat	-
270	Pavel Sasu	idem	Econom	soldat	-
271	Ion Danciu	idem	Econom	soldat	-
272	Valer Danciu	idem	Econom	soldat	-
273	Nechita Pomohaciu	idem	Econom	soldat	-
274	Macedon Pomohaciu	idem	Econom	soldat	-
275	Foca Ivascu	idem	Econom	soldat	-
276	Maxim Pop	idem	Econom	soldat	-
277	Petru C. Iugan	idem	Econom	soldat	-
278	Ștefan Flămând	idem	Econom	soldat	-
279	Sevestian Mihai	idem	Econom	soldat	-
280	Filip Iugan	idem	Econom	soldat	-
281	Grigore Iugan	idem	Econom	soldat	-
282	Eliseu Cicsa	idem	Econom	soldat	-
283	Iacob Grapini	idem	Econom	caporal	Carol
284	Timoftei Grapini	idem	Econom	sergent	Argint cl. II Carol
285	Octavian Grapini	idem	Econom	soldat	-
286	Maței Capăta	idem	Econom	soldat	-
287	Avacom Varga	idem	Econom	soldat	-
288	Emanoil Olariu	idem	Econom	plutonier	Bronz
289	Tanasă Filipoi	idem	Econom	soldat	-
290	Iacob Filipoi	idem	Econom	soldat	-
291	Clement Nistor	idem	Econom	soldat	-
292	Iustin Domide	idem	Econom	plutonier	Bronz
293	George Cailean	idem	Econom	soldat	-
294	Clement Cailean	idem	Econom	soldat	-
295	Luca Cailean	idem	Econom	soldat	-
296	Nicolai Grapini	idem	Econom	soldat	-
297	Sevestian Grapini	idem	Econom	soldat	-
298	Victor Grapini	idem	Econom	soldat	-
299	Filip Capra	idem	Econom	soldat	-
300	Simion Ivascu	idem	Econom	soldat	-
301	Leonte Ivascu	idem	Econom	soldat	-
302	Sevestian Ivascu	idem	Econom	soldat	-
303	Iosif Sabou	idem	Econom	soldat	-
304	Ion Buhai	idem	Econom	soldat	-
305	Ion Almășan	idem	Econom	soldat	-
306	Alexa Almășan	idem	Econom	soldat	-
307	Nicolai Natariș	idem	Econom	soldat	-
308	Vasile Filipoi	idem	Econom	soldat	-
309	Frunză Scridonesi	idem	Econom	soldat	-
310	Vasile Olmiția	idem	Econom	soldat	-
311	Andrei Ovăs	idem	Econom	soldat	-
312	Nistor Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
313	Maxim Sângeorzan	idem	Econom	caporal	Carol
314	Lazar Gușă	idem	Econom	soldat	Carol
315	Victor Bolfa	idem	Econom	soldat	Carol
316	Vichente Scripciuc	idem	Econom	soldat	-
317	Ion Timiș	idem	Econom	soldat	-
318	Condrate Timiș	idem	Econom	soldat	-
319	Nicolai Cotu	idem	Econom	soldat	-
320	Domițian Morariu	idem	Econom	soldat	-
321	Ion Forogău	idem	Econom	soldat	-
322	Traian Forogău	idem	Econom	soldat	-
323	Dumitru Șot	idem	Econom	plutonier	Argint Carol
324	Leon Oprija	idem	Econom	soldat	-
325	Filip Chisnor	idem	Econom	soldat	-
326	Anton Chisnor	idem	Econom	soldat	-
327	Lazar Chisnor	idem	Econom	soldat	-
328	Mihail Păiuș	idem	Econom	soldat	-
329	Macedon Gușa	idem	Econom	soldat	Bronz
330	Ioachim Gușa	idem	Econom	soldat	Carol
331	Tamașu Timiș	idem	Econom	soldat	-
332	Ion Covaciu	idem	Econom	soldat	-
333	Macavei Petringelu	idem	Econom	soldat	-
334	Vichente Iugan	idem	Econom	soldat	-
335	Roman Iugan	idem	Econom	soldat	-
336	Alexandru Forogău	idem	Econom	soldat	-
337	Nicodim Porcius	idem	Econom	soldat	-
338	Maxim Forogău	idem	Econom	soldat	-
339	Petre R. Nistor	idem	Econom	soldat	-
340	Leon Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
341	Solovăstru Nistor	idem	Econom	soldat	-

342	Alexandru Nistor	idem	Econom	soldat	Bronz
343	Alexa Nistor	idem	Econom	soldat	Bronz
344	Grigore Tr. Domide	idem	Econom	soldat	-
345	Vasile St. Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
346	Florian St. Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
347	Ion Pop	idem	Econom	soldat	-
348	Partene Pop	idem	Econom	soldat	Bronz
349	Dănilă Sângeorzan	idem	Econom	caporal	Carol
350	Emil Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
351	Lazar Sângeorzan	idem	Econom	soldat	Bronz
352	Simion Sasu	idem	Econom	soldat	Bronz
353	Domițian Sângeorzan	idem	Econom	soldat	Bronz
354	Alexandru Sângeorzan	idem	Econom	soldat	-
355	Ion Al. Sângeorzan	idem	Econom	soldat	Carol
356	Samson Grapini	idem	Econom	caporal	Bronz
357	Lazar Domide	idem	Econom	caporal	Carol
358	Toader Pătrășcan	idem	Econom	caporal	Argint
359	Nechita Domide	idem	Econom	soldat	-
360	Alexandru Domide	idem	Econom	soldat	-
361	Donisiu Nistor	idem	Econom	soldat	-
362	Ștefan Pătrășcan	idem	Econom	soldat	-
363	Roman Pătrășcan	idem	Econom	caporal	Argint
364	Ion Acu	idem	Econom	soldat	-
365	Teofil Grapini	idem	Econom	plutonier	Argint Carol
366	Miron Domide	idem	Econom	soldat	-
367	Ion Moisil	idem	Econom	soldat	-
368	Ion L. Șot	idem	Econom	soldat	-
369	Grigore Olariu	idem	Econom	soldat	-
370	Mihail Dănilă	idem	Econom	soldat	-
371	Gavril Dănilă	idem	Econom	soldat	-
372	George Dănilă	idem	Econom	soldat	-
373	Precup Porcius	idem	Econom	soldat	-
374	Terente Popârțac	idem	Econom	soldat	-
375	George Timiș	idem	Econom	soldat	-
376	Nicolai Ghetie	idem	Econom	soldat	-
377	Larion Nistor	idem	Econom	soldat	-
378	Dănilă Moisil	idem	Econom	soldat	-
379	Dănilă Nistor	idem	Econom	soldat	-
380	Frunză Porcius	idem	Econom	soldat	-
381	Vasile Ograde	idem	Econom	soldat	-
382	Gavril S. Sângeorzan	idem	Econom	caporal	Carol
383	Nechita Cotul	idem	Econom	soldat	-
384	Ștefan Todosă	idem	Econom	soldat	Bronz
385	Ilie Iugan	idem	Econom	soldat	-
386	Toader Scripețiu	idem	Econom	caporal	Carol
387	Ioachim Scripețiu	idem	Econom	soldat	-
388	Dumitru Roman	idem	Econom	soldat	-
389	Anton Roman	idem	Econom	soldat	-
390	Vasile Roman	idem	Econom	soldat	-
391	Mihail Stăjaran	idem	Econom	soldat	-
392	Alexa Hanțicu	idem	Econom	soldat	-
393	Vasile Roman	idem	Econom	soldat	-
394	Atanasiu Arman	idem	Econom	soldat	-
395	Matei Olariu	idem	Econom	soldat	-
396	Alexandru Olariu	idem	Econom	soldat	Bronz
397	Atanasiu Olariu	idem	Econom	soldat	Bronz
398	Todor I. Domide	idem	Econom	soldat	-
399	Anton Breneș	idem	Econom	soldat	Carol
400	Pantilimon Sasu	idem	Econom	soldat	-
401	Marțian Sasu	idem	Econom	plutonier	Carol
402	Alexa Sasu	idem	Econom	soldat	-
403	Petre Sasu	idem	Econom	soldat	-
404	Ștefan Sasu	idem	Econom	soldat	-
405	Adrian Sasu	idem	Econom	soldat	-
406	Filip Pop	idem	Econom	soldat	-
407	Sevestian Pop	idem	Econom	caporal	Argint cl. II
408	Partene Moisil	idem	Econom	plutonier	Carol
409	Simion Boldiș	idem	Econom	soldat	-
410	Iulian Boldiș	idem	Econom	soldat	-
411	Emil Todosă	idem	Econom	soldat	-
412	Cifor Todosă	idem	Econom	soldat	-
413	Vasile Cicsa	idem	Econom	soldat	-
414	Dumitru Șot	idem	Econom	plutonier	Bronz
415	Miron Șot	idem	Econom	soldat	-
416	Iosif Durja	idem	Econom	soldat	-
417	Dumitru Popârțac	idem	Econom	soldat	-
418	Clement Pomohaciu	idem	Econom	soldat	-
419	Vasile Dujeniuc	idem	Econom	soldat	-
420	Dumitru Filipoi	idem	Econom	soldat	-
421	Timotei Filipoi	idem	Econom	soldat	-
422	Mihail Filipoi	idem	Econom	soldat	-
423	Toader Tescu	idem	Econom	soldat	-
424	George Mihai	idem	Econom	soldat	-
425	Ion Grapini	idem	Econom	soldat	-
426	Traian Grapini	idem	Econom	soldat	-
427	Sevestian G. Mihai	idem	Econom	soldat	Carol
428	Corneliu Mihai	idem	Econom	soldat	Bronz

Pamfilu Grapini,
Paroh greco-catolic

S.S indescifrsabil
Secretarul comunal
Cifor Șot
Valeriu Sângeorzan

Ocolului Silvic „Izvorul Someșului Mare” R.A. Realizări și obiective.

Obiective realizate

Pentru o mai bună transparență și asigurarea eficienței pazei împotriva tăierilor ilegale de arbori, a furturilor, a distrugerilor și a altor fapte păgubitoare fondului forestier, s-a decis rotirea brigadierilor silvici și a pădurarilor care au în pază pădurea proprietate a Comunei Șanț.

În parteneriat cu primarul Comunei Șanț – Marian Forogău și cu aprobarea Consiliului Local al Comunei Șanț, s-au achiziționat prin cumpărare directă un TAF și două autoturisme Dacia Duster, toate noi.

S-a înființat, în cadrul Ocolului Silvic „Izvorul Someșului Mare” R.A., o secție de exploatare forestieră, prin care s-au creat noi locuri de muncă, iar după exploatarea

primelor partizi pentru populația Comunei Șanț, s-a obținut un profit considerabil.

S-au deschis cinci procese în instanță, împreună cu Primăria Comunei Șanț, care s-a constituit parte civilă, pentru a îndrepta greșelile făcute în trecut și pentru a recupera prejudiciile aduse proprietarului.

S-au redactat și înființat, cu ajutorul avocatului cu care avem consultanță juridică și reprezentare în procese, trei documente esențiale în funcționarea ocolului silvic: Act constitutiv, Statut și Regulament, toate aprobate în ședințele celor trei consilii locale implicate: Șanț, Poiana Ilvei și Parva), trecute apoi și aprobate și de AGA.

S-a obținut, după înregistrarea acestora la Registrul Comerțului, intrarea în normativitate a ocolului silvic, care era amenințat cu blocarea conturilor la cele două bănci: BT și CEC.

S-a obținut Atestatul de exploatare de 6000 mc/an, care era esențial în procesul de exploatare.

S-a implementat un proiect în cadrul Ocolului Silvic „Izvorul Someșului Mare” R.A., unde beneficiarul este Primăria Comunei Șanț, în ceea ce privește zonele de liniște (în peste 20% din pădurile Comunei Șanț să nu se intervină cu tăieri timp de cinci ani), fapt ce presupune încasarea unui venit de peste 100.000 euro – program derulat prin APIA.

Obiective propuse

Implementarea unor proiecte, împreună cu proiectantul (Comuna Șanț), în ceea ce privesc pepinierele și cabanele silvice.

Obținerea proceselor verbale de punere în posesie a celor aprox. 32 km de drumuri forestiere de pe raza județului Suceava, unde s-ar putea obține proiecte pe viitor.

Achiziționarea, în timp, de noi utilaje utile pentru exploatare, sortare și transport a masei lemnoase pentru populația Comunei Șanț și a agenților economici din zonă.

Aducerea unui recipient (stație de motorină) de 5000 de litri, care va fi amplasată în satul Valea Mare – pentru cote personal silvic, utilaje ocol și primărie.

Șef Ocol Ing. Florea FILIPOI

Șaptesprezece...

M-am născut la data de 6 octombrie 1976. Am urmat cursurile gimnaziale la Școala Gimnazială „Enea Grapini” Șanț; cursurile liceale între anii 1991-1995 la Liceul Teoretic „Andrei Mureșanu” - Bistrița, profilul chimie-biologie; studiile universitare între anii 1995-1999 la Facultatea de Biologie și Geografie din cadrul Univ. „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.

În 1999 m-am titularizat în învățământ, fiind repartizat pe un post de chimie și biologie de la Școala Gimnazială „Sever Pop” din Poiana Ilvei, unde am activat până la 1 septembrie 2002. Începând cu 1 septembrie 2002 m-am transferat la Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț, unitate în cadrul căreia îmi desfășor activitatea didactică și astăzi. Am susținut examenul de grad didactic definitiv în anul 2002, gradul al II-lea în anul 2006, respectiv gradul I, în anul 2010.

În anul 2002 am fost numit director al Școlii Gimnaziale „Enea Grapini”, la acea dată fiind cel mai tânăr director al unei instituții de învățământ din județ. Actualmente am o experiență managerială de aproximativ **17 ani**.

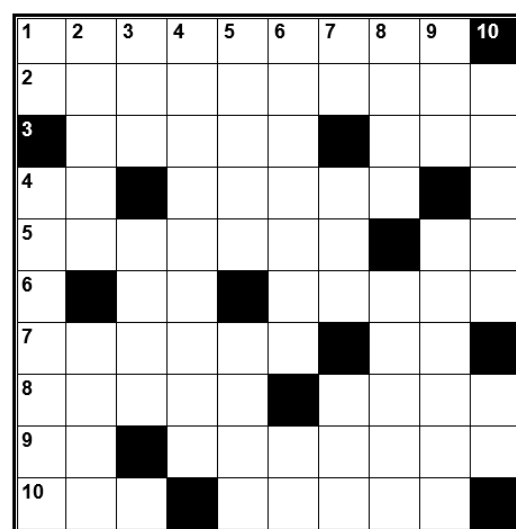
Cele mai elocvente realizări ca manager al Școlii Gimnaziale „Enea Grapini”, Șanț, sunt: inaugurarea Școlii Primare „Lucian Valea” din Valea Mare; inaugurarea Școlii cu Clasele I-IV, Șanț; modernizarea Grădiniței Nr.1, Șanț; reabilitarea integrală a Școlii Gimnaziale „Enea Grapini”, Șanț, clasele V-VIII; inaugurarea Grădiniței Nr.2, Șanț; amenajarea curții școlii; construirea celor două terenuri de sport (Șanț și Valea Mare); achiziționarea de mobilier nou (săli profesionale, direcțiune, secretariat, contabilitate) precum și în sălile de grupă și de clasă; implementarea unor sisteme de supraveghere video la cele două școli (I-IV și V-VIII); achiziționarea de aparatură de birou modernă (laptopuri, imprimante etc.)

De menționat faptul că multe dintre aspectele amintite mai sus au putut fi realizate grație disponibilității de care au dat dovadă, în toți acești ani, atât primarii, cât și consilierii locali din Consiliul Local Șanț, multe dintre obiective fiind finanțate din bugetul local, altele fiind bugetate de către Școala Gimnazială „Enea Grapini”, Șanț.

Daniel Zaharia SASU - directorul Școlii Gimnaziale „Enea Grapini”, Șanț

Rebus

Haina îl face pe om

ORIZONTAL: 1) Vechi croitor de blană... celebru în București. **2)** Schimburi curate. **3)** Furnizor exotic de blană roșcată – Mărunt croitor de blană care lucrează acasă. **4)** Ținute în pieptare! – Tăiați cu foarfeca. **5)** Dresul... după multă folosință – Cârpe întoarse pe dos! **6)** Arici... cu care închide un buzunar! – Vine la fix (pl). **7)** Manechin pentru femei (pl.) – Una care apare în geacă! **8)** Acoperă capul la Roma – Preț derizoriu pentru un palton de blană ultimul tip (pl.). **9)** Chemat la centru! – Se îmbracă în zale

de cavaleri (pl.). **10)** Nasture de tablă – Fireturi la tunică folosite într-un grad redus (sg.).

VERTICAL: 1) Mâneci de halat! – Aproape strâns la cataramă. **2)** Tăietură făcută după tipar (pl.) – A lucra pentru un tip minunat. **3)** Foarfecă în valuri – Crescută în puf. **4)** Schimburi personale care conferă noi înfățișări. **5)** Scurte... de vacanță (sg.) – Se poartă la dungă. **6)** Val special pentru croiala unor articole de plajă – Un capăt de guler prins la rever! **7)** Tiv la un sort! – A lucra pe dos! – Brodate la un bolero! **8)** Groasă la găici! – Dat cu perii pe față. **9)** Motiv de croială pentru o haină populară – Piesă de rezistență din îmbrăcăminte de stradă. **10)** Dresuri de damă (reg.) – Reprezentanta României la parada modei.

Ștefan CIOCIANU - Cluj-Napoca

La aproape un an de mandat...

(continuare din pag. 1)

capele pentru ceremonii funerare, dar și amenajare de trotuare și rigole de scurgere pe lângă DN 17D. Proiecte de dezvoltare sunt promovate și pentru localitatea Valea Mare, cum ar fi asfaltarea drumurilor comunale, un parc recreativ, trotuare și rigole.

Vreau să menționez că suntem în parteneriat cu Rodna și cu Maieru pentru rețeaua de gaze naturale ce va fi extinsă și în localitățile noastre.

A fost achiziționată rețeaua electrică de pe Valea Măriilor. Acest lucru va avea, în viitor, un mare impact asupra agroturismului local. De asemenea, vreau să facem extinderi de rețele electrice, cu infrastructura de apă și canalizare, pentru ca oamenii să își poată construi locuințe. Este vorba de zonele Cobășel, Imaș, Pârâul Lutului, Cârțibav. Avem o densitate mare a populației, casele sunt apropiate, este nevoie de noi zone de locuințe, dar care să aibă acces la utilități.

Avem proiect de amenajare a șanțului de la Podul Moldovei, de amenajare a malurilor Râului Someș și tubare a pâraielor Cobășel, Cârțibav și Cârțibuș.

Avem în vedere realizarea cadastrării generale.

Din luna martie a început o campanie de distribuire a lemnului de foc pentru anul 2021. La nivelul întregii comune, pentru gospodării și instituții publice – școli, biserici etc. - este nevoie de aproximativ 6500 metri cubi de foioase. Fiecare gospodărie primește 5 metri cubi, persoanele peste 61 de ani (cu un venit mai mic de 1400 lei/lună) sau vădulele beneficiind de un preț subvenționat cu 80%, iar celelalte categorii având o subvenție de 50% din preț.

În timp, am un proiect și un vis pe care sper să îl pot duce la bun sfârșit, pe termen mediu și lung. Vreau, ca printr-un parteneriat cu alte comune, prin Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Investiții Teritoriale Integrate, să obținem investiții mai mari în turism. Mă gândesc la un complex turistic, ori la Valea Măriilor, unde expiră contractul de concesiune, ori pe Muntele Făgețel, pe platoul Poiana Zânelor, cu pârtie de schi, cu trasee de drumeții. Este o șansă de dezvoltare pentru comunitatea noastră.

Director fondator: Grigore COTUL

Redactor-șef: Leon-Iosif GRAPINI

Redactori: Adela COTUL, Maria FOROGĂU,

Ana-Floarea TIMIȘ, Valer POP

Machetare și tehnoredactare computerizată:

Grigore COTUL și Adela COTUL

Adresa redacției: Loc. Șanț, Nr.27, Jud. BN

Email: revista.izvorul.somesului@gmail.com

Web: izvorulsomesului.assbn.ro

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Tipar:

REVOX INTERNATIONAL PROD S.R.L.

Bistrița, str. Gen. Grigore Bălan, nr.25,

Tel. 0263 231 341